

ROAD BOOK

NL

ONTDEKKINGSWANDELINGEN

Karaktervolle dorpen

van **ROCHEFORT**
MARCHE-EN-FAMENNE
NASSOGNE

Verantwoordelijke uitgever

Marianne Diels
Maison du Tourisme
du Pays de Marche & Nassogne asbl
Place de l'Etang, 15
B-6900 Marche-en-Famenne

Editie 2011

Elke reproductie van deze brochure, zelfs gedeeltelijk, is ten strengste verboden zonder de schriftelijke toelating van het Maison du Tourisme du Pays de Marche & Nassogne.

Bronnen / medewerking

- ▶ Maison du Tourisme du Val de Lesse
- ▶ Syndicat d'Initiative de Rochefort
- ▶ Office Royal du Tourisme de Han-sur-Lesse
- ▶ Office Communal du Tourisme de l'Entité de Nassogne
- ▶ Historische verenigingen van Marche en Nassogne

Fotoverantwoording

- ▶ Maison du Tourisme du Pays de Marche & Nassogne
- ▶ Stad Marche-en-Famenne
- ▶ Maison du Tourisme du Val de Lesse
- ▶ Stad Rochefort

Inhoud

Voorstelling	3
Kaart RoMaNa	4
Gedragcode van de wandelaar	6

ROCHEFORT, TOERISME EN ERFGOED

8

Circuit Han-sur-Lesse	4,5 km	Gemakkelijk	10
Circuit Eprave / Lessive / Villers-sur-Lesse	9,2 km	Middelmatig	16
Circuit Lavaux-Sainte-Anne	5 km	Gemakkelijk	22

MARCHE, DE CHARME VAN DE FAMENNE

28

Circuit Hargimont	2,6 of 4,6 km	Gemakkelijk	30
Circuit Aye	3,6 km	Gemakkelijk	36
Circuit Homain	4,7 km	Middelmatig	42

NASSOGNE, EEN VOORSMAAKJE VAN DE ARDENNEN

48

Circuit Bande	4,8 of 7,2 km	Middelmatig	50
Circuit Grune	5,2 km	Gemakkelijk	56
Circuit Ambly	4,2 of 9 km	Gemakkelijk	62

Toeristische informatiekantoren	68
Wandelkaarten en andere roadbooks	69
Niet te missen...	70

Voorstelling

De VZW GAL RoMaNa werd gesticht in oktober 2009 op initiatief van de gemeenten Rochefort, Marche-en-Famenne en Nassogne, in het kader van de communautaire actie **LEADER 'Liaison entre Actions de Développement de l'Economie Rurale'**. Het LEADER-programma wenst de plattelandsontwikkeling van een bepaalde streek aan te moedigen. Het dossier van de Locale Actiegroep RoMaNa voorziet o.a. de valorisatie van streekproducten, culturele uitwisselingen, mobiliteitsprojecten, audiovisuele valorisatie van haar acties...

Dit roadbook maakt deel uit van het toeristische programma van de GAL en werd verwezenlijkt door het Maison du Tourisme du Pays de Marche & Nassogne, in samenwerking met het Maison du Tourisme du Val de Lesse en de VVV-kantoren.

GAL RoMaNa

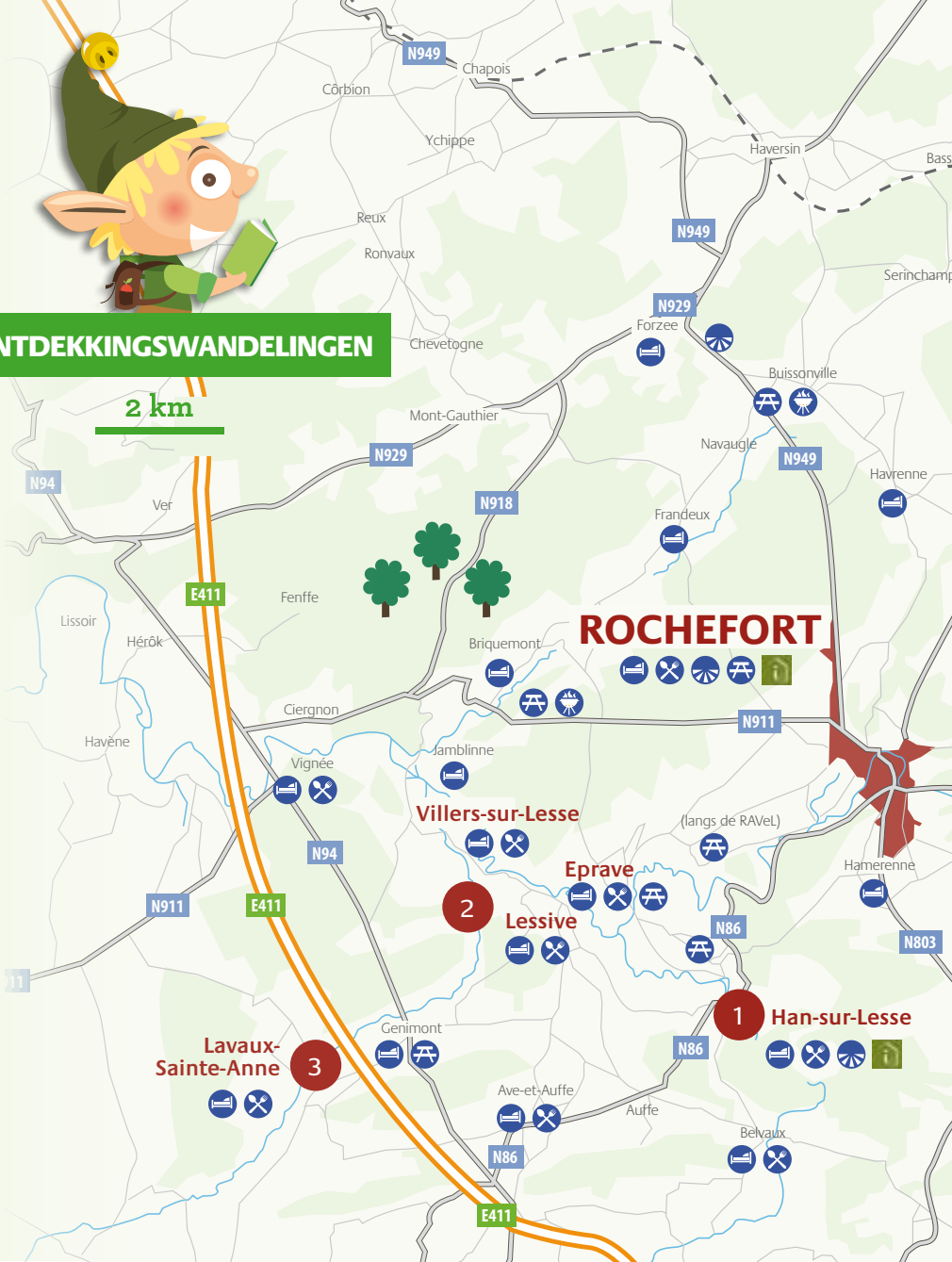
Rue Saint-Laurent, 14
6900 Marche-en-Famenne
T +32 (0)84/24 48 84
contact@galromana.be

9 wandelcircuits op ontdekking van typische dorpen in de gemeenten Rochefort, Marche-en-Famenne en Nassogne (3 circuits per gemeente) worden voorgesteld. Deze familiale wandelingen hebben een gemakkelijk of middelmatig moeilijkheidsniveau en bieden u een mooie gelegenheid om dit prachtige, natuurlijke en architecturale erfgoed te (her)ontdekken.

9 ONTDEKKINGSWANDELINGEN

2 km

Legende

KAART
3 GEMEENTEN

	Verbleefsmogelijkheid		Uitzichtpunt
	Eet- en drinkgelegheid		Picknickplaats
	Informatie		Barbecue
			Station

Legende

PANNEN
VAN DE
WANDELINGEN

	Vertrek
	Goed idee : niet te missen !

Stenen weg / aardeweg

Speelplaats

Parking

Kerk

Kapel

Wandelcircuits van Rochefort

p.10-16-22

Wandelcircuits van Marche

p.30-36-42

Wandelcircuits van Nassogne

p.50-56-62

Tweede optie :
verlenging mogelijk

p.30-50-56-62

Gedragscode van de wandelaar

- ▶ Eerbiedig de verkeersregels die op de plattelandswegen dezelfde zijn als op de gewone wegen en let op de verbodstekens.
- ▶ Gebruik het voetpad indien er één aanwezig is. Zonder voetpad is het aangeraden om op de linkerkant van de weg te wandelen (met het gezicht naar het verkeer).
- ▶ Zorg ervoor dat je steeds zichtbaar bent voor de autobestuurders (draag lichte kleding).
- ▶ Blijf op de wegen en volg de permanente of tijdelijke bewegwijzering.
- ▶ Eerbiedig de privé-domeinen die enkel toegankelijk zijn met voorafgaande toestemming van de eigenaars.

- ▶ Blijf beleefd wanneer u andere wandelaars tegenkomt en groet ze.
- ▶ Blijf discreet en vergeet niet dat lawaai maken stoort.
- ▶ Maak de dieren in de weide niet bang.
- ▶ Honden moeten beheerst en aan de leiband gehouden worden.
- ▶ Eerbiedig de natuur, de fauna, de flora en pluk geen planten of fruit.
- ▶ Laat geen afval achter.
- ▶ Maak geen vuur.

Rochefort, toerisme en erfgoed

HAN-SUR-LESSE

P. 10

**EPRAVE / LESSIVE /
VILLERS-SUR-LESSE**

P. 16

LAVAUX-SAINTE-ANNE

P. 22

Rochefort is vooral bekend dankzij het internationale Lachfestival en het trappistenbier (dat nog beter smaakt met een beetje kaas van Rochefort!). De stad ligt op de Calestienne, een natuurrijke streek met talrijke grotten. De lage bevolkingsdichtheid leidde tot de verspreiding van de dorpen en gehuchten waar nu rust en kalmte heersen.

De voornaamste vector van de toeristische ontwikkeling van Rochefort vindt men in de rijke ondergrond. De Lesse en de Lhomme zijn de voornaamste rivieren die over de millennia **de grotten van Han-sur-Lesse en die van Lorette-Rochefort** creëerden.

De streek telt ook meerdere natuurgebieden waaronder het bekende **Wildpark van Han-sur-Lesse** en haar talrijke diersoorten.

450 km bewegwijzerde circuits om naar hartelust te wandelen, paard te rijden, te fietsen of te mountainbiken. Ontdek een intacte en prachtige natuur en mis vooral niet de mooie panorama's zoals de **Belvédère** in Han en de **Rond du Roi** in Rochefort.

Het **RAVeL** circuit van Jemelle tot Houyet (22 km) is een gezellige manier om u in het hart van de natuur te herbronnen. Bij uw terugkeer kan u verschillende attracties bezoeken en de tijd nemen om van een heerlijk of verfrissend streekproduct te proeven op één van onze gezellige terrasjes.

Het **kasteel van Lavaux-Sainte-Anne**, het Gallo-Romeins **Archeopark van Malagne**, het **gravenkasteel van Rochefort**, het **Permanent Animatiecentrum voor Spoor en Steen**, het **Huis van het Landelijke Leven en Vergeten Ambachten**, het **toeristische treintje**, de **struisvogelboerderij in Navaugle** en nog veel andere oorden getuigen van een uitzonderlijk architecturaal en cultureel erfgoed.

Of het nu voor enkele uurtjes of meerdere dagen is, vergeet vooral niet het **Park des Roches**, geklasseerd oord middenin het stadscentrum, te bezoeken en geniet van het openluchtzwembad, de speeltuin en het minigolf...

Het **Provinciale Domein van Chevetogne** is eveneens een goede keuze om zich te herbronnen in prachtige thematuinen en verschillende speeltuinen met een geheimzinnige sfeer...

Voor de liefhebbers van cultuur biedt het **Cultureel Centrum 'Les Roches'** een rijk herfst- en winterprogramma met muziek en theater.

De inwoners van Rochefort zijn levensgenieters en vermaken zich zowel op een doorgewoond feestje als op de ambachtelijke markten die er zowel overdag als 's avonds georganiseerd worden...

4,5 km

FORÊT DE FREYR

Rue du Point de Vue

N86

Rue des Chasseurs Ardennois

N86

Rue du Plan d'Eau

Rue de la Source

N86

Rue de Charleville

Rue de la Fontaine Saint-Martin

Rue des Grottes

Rue des Grottes

Han-sur-Lesse

Rue des Maronniers

Rue des Grottes

GOED IDEE

DOMEIN VAN DE GROTTEN VAN HAN

200 m

Han-sur-Lesse

01 DE WANDELING VERTREKT AAN DE PLACE THÉO LANNOY.

De **huidige kerk** werd in 1905 gebouwd. Ze verving één van die kleine religieuze gebouwen die vroeger middenin elk dorp stonden. Voor de ingang van de kerk staat een lindeboom die sporen draagt van talrijke nagels; hierdoor denken we dat deze boom vroeger als geneeskrachtig beschouwd werd. Een legende vertelt inderdaad dat iemand die kiespijn had gewoon zijn tand moest raken met een nagel en deze vervolgens in de boom nagelen om zo de kwaal over te brengen en geen pijn meer te hebben...

02 GA VOORBIJ DE KERK EN NEEM DE RUE DES GROTTES (KASSEIEN), DE BELANGRIJKSTE WINKELSTRAAT VAN HET DORP.

Vertrek

- Place Théo Lannoy
5580 Han-sur-Lesse

GPS coörd.

50°7'32.38" N 5°11'13.65" O
50.12566 N 5.18713 O

Afstand

Moelijkheidsniveau
gemakkelijk

Meerdere gebouwen getuigen nog steeds van het landbouwkarakter van het dorp. Bv. juist na de apotheek op de linkerkant ziet u een typische voorgevel in kalksteen van een traditionele boerderij. Van links naar rechts: het hoofdgebouw, de brede en hoge poort van de schuur en de stal waar het vee overwinterde.

Er tegenover ziet u **het Huis van het Landelijke Leven en Vergeten Ambachten**. Ook hier heeft de voorgevel nog een spoor van de vroegere schuurdeur. Door de bijzondere vorm ervan konden de hoge karren met het hooi, dat bestemd was voor het vee, zo vlug mogelijk beschut worden.

03 GA VERDER IN DE RUE DES GROTTES TOT OP HET EINDE VAN HET DORP EN NEEM HET KLEINE BRUGGETJE OVER DE RI DE LA PLANCHE (PLANCHE = PLANK, DE NAAM IS WAARSCHIJNLIJK AFKOMSTIG VAN DE PLANK DIE VROEGER ALS BRUG DIENDE).

U geniet hier van een wijd landschap.

04 VERVOLG RECHTDOOR IN DE RICHTING VAN HET LANDBOUWBEDRIJF DAT GENESTELD IS IN DE VALLEI. GA VOORBIJ DE BOERDERIJ, ALVORENS DE BELANGRIJKSTE HELLING VAN DE WANDELING TE NEMEN.

U komt op één van de terrassen van een vroegere aanslibbingsvlakte. U vindt hier trouwens talrijke keien in zandsteen. Maak gebruik van de bank voor een korte halte en denk eraan dat u in de **Famenne** bent waar de hoogste zelden boven de 300 m gaat en waar het klimaat veel milder is dan in de Ardennen...

Het noordelijke gedeelte van de Famenne heeft een ondergrond die bijna uitsluitend bestaat uit schist, een zeer broos gesteente. Het zuidelijke gedeelte van de Famenne (waar u nu bent), tussen de schist-Famenne en de Ardennen, heet de **Calestienne**. Dit is een smalle strook van enkele

kilometers die over de hele breedte van Wallonië loopt, van Chimay en Couvin in het westen, tot Hamoir, Ferrières en Aywaille in het oosten, via Givet (Frankrijk), Beauraing, Rochefort, Marche-en-Famenne, Hotton en Durbuy. Kleine anekdote: het woord Calestienne werd uitgevonden door plantkundigen die verwonderd waren door het feit dat hier een andere flora groeide dan in andere streken. Hierdoor wensten ze een specifieke naam aan deze streek te geven. De etymologie van het woord Calestienne wijst naar de kalk die u al zag op de voorgevels van de huizen en die kenmerkend is voor de talrijke heuvels rond de vallei van de Lesse.

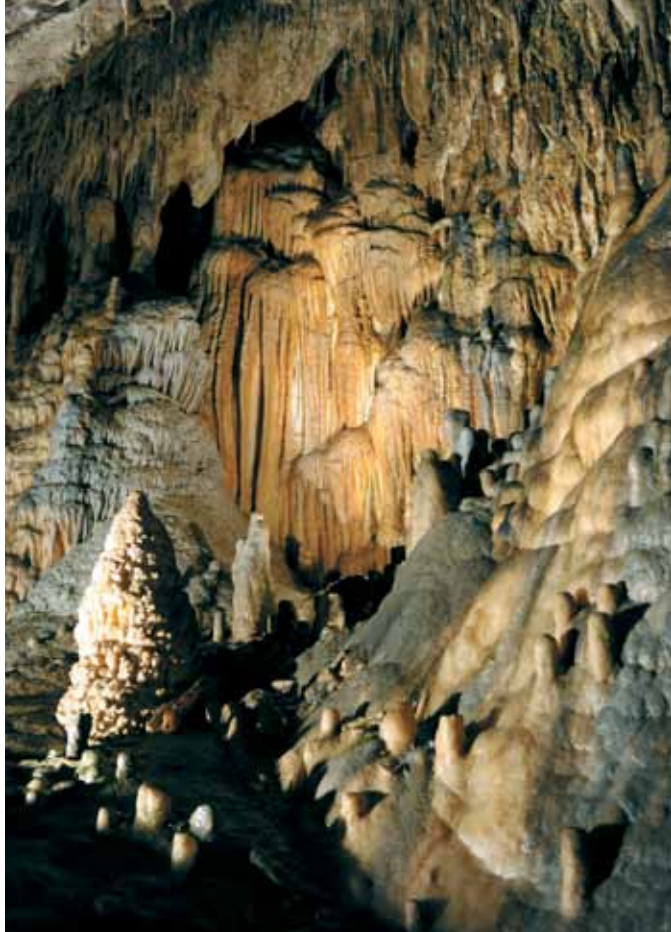
Het zijn ook de fysieke en chemische kenmerken van de kalk die het ontstaan van de bekende grotten van Han-sur-Lesse begunstigen.

05 NEEM DE KLEINE, ONVERHARDE WEG OP UW LINKERKANT NAAR BENEDEN; WEES VOORZICHTIG.

Deze weg werd op natuurlijke wijze in de schist gegraven. Langs weerszijden groeien **wilde hagen** zoals meidoorn, sleedoorn, hazelaar, wilde eik en perenhout. Beneden ontdekt u opnieuw een mooi panorama.

06 TERUG OP DE ASFALTWEG, NEEM LINKSAF EN WANDEL TOT AAN HET MONUMENT

Dit **intergeallieerde monument** doet ons terugdenken aan de tragische momenten van de Tweede Wereldoorlog, de heldhaftige acties van het Verzet en de herinnering van een Amerikaanse bommenwerper die in het nabije woud neerstortte.

OM TERUG TE KEREN NAAR HET DORP HAN HOEFT U GEWOON DE KLEINE ASFALTWEG TE VOLGEN.

De weg maakt enkele scherpe bochten alvorens door de vallei te lopen. U merkt hier ook een kleine beek op.

07 WANNEER U TERUG BENT OP DE KLEINE BRUG OVER DE RI DE LA PLANCHE, NEEM ONMIDDELLIJK LINKSAF OM DE PLEK NAAR DEWELKE DE KLEINE BEEK U VOERT TE ONTDEKKEN.

Een onlangs heraanlegde laan met kastanjabomen brengt u tot aan de voet van een andere heuvel die men vroeger **Montagne de Han** noemde. Dit is het bosmassief van Boine, de kalkheuvel waar zich de **prestigieuze plaats van de Grotten van Han** bevindt. De Lesse, die naargelang haar debiet 3 à 24 u. nodig heeft om door het massief te vloeien, komt weer te voorschijn aan de uitgang van de grotten.

Ter hoogte van de afgrond van Belvaux (**Gouffre de Belvaux**), plaats die heden enkel bereikbaar is tijdens een bezoek aan het Wildpark, verdwijnt de rivier in de kalkachtige ondergrond. Het absorptiedebiet van deze diepte is beperkt tot 25 m³/s. Toch heeft de Lesse bij hevige regen of bij dooi van de Ardense sneeuw een veel hoger debiet. Het overtallige water bereikt dan opnieuw het niveau van de vroegere aanslibbingvlakte en de Lesse volgt dan haar vroegere loop en zet de hele vallei onder water. Dit fenomeen kan meerdere keren per jaar plaatsvinden. De 'Ayets', bijnaam van de inwoners van Han, zeggen dan dat de Lesse 'draait'...

08 GA TERUG NAAR HET DORPSCENTRUM VIA DE KLEINE WEG DIE SPECIAAL VOOR DE BEZOEKERS VAN DE GROTTEN WERD AANGELEGD.

09 OF, INDIEN U NOG WAT WENST TE SLENTEREN, VOLG DE KLEINE BAAN LANGS DE LESSE, TOT IN DE WIJK VAN HAMPTAY, ALVORENS DE PLACE DE L'ÉGLISE TERUG TE BEREIKEN.

De Lesse brengt u terug in het dorp dat haar naam draagt. De etymologie van het woord Han is waarschijnlijk verbonden aan de aanwezigheid van een meander die de rivier in het dorp vormde. Dezelfde term zou aan de oorsprong liggen van de verschillende dorpen van de Semois die een naam hebben die op 'han' eindigt zoals Frahan, Bohan, Poupehan...

De Lesse schonk dit dorp de prachtige grotten die het bekend maakte. Een uitzonderlijk geschenk van de natuur dat het leven van dit kleine landbouwdorp veranderde!

9,2 km

Villers-sur-Lesse

Lessive

Eprave

200 m

BOIS DE VILLERS

BOIS DE BEHOEGNE

MOLEN VAN EPRAVE

GOED IDEE

Rue des Plaines

Rue de la Wimbe

Rue de l'Île

Rue du Vieux Moulin

Rue des Boscailles

Rue Saint-Nicolas

Rue de la Digue

Rue des Ardenes

Eprave / Lessive / Villers-sur-Lesse

01 OM DEZE WANDELING TE BEGINNEN MOET U DE RAVEL-WEG IN DE RICHTING VAN ROCHEFORT NEMEN (AAN DE ANDERE KANT VAN DE PARKING).

Dit circuit van 22 km volgt de oude spoorweglijn van Jemelle naar Houyet, die aangelegd werd in 1880 en waar talrijke goederentreinen reden tot in 1978. Vervolgens werd ze afgebroken en nu maakt dit traject deel uit van het prachtige RAVeL-net (Réseau Autonome des VoiEs Lentes).

Meerdere delen van de **RAVeL** lopen naast de Lesse en zijn ideale plaatsen voor een picknick in de natuur. De bron van deze emblematische rivier ontspringt in de provincie Luxemburg en meer bepaald in Ochamps. Ze vloeit noordwaarts over een parcours van 84 km door de dorpen Daverdisse, Halma, Chanly en Resteigne. Daarna stort ze zich in de afgrond van Belvaux, op de hoogtes van Han-sur-Lesse.

Vertrek

Parking en rustplaats
van de RAVeL (tussen
Villers-sur-Lesse en Jambline)
Rue des Platanes

► 5580 Villers-sur-Lesse

GPS coörd.

50°09'39.33"N 5°06'51.81"O
50.16092 N 5.11439 O

Afstand

9,2 km 15

Moeilijkheidsniveau
middelmatig

Na een onderaards traject komt ze aan de uitgang van de grotten terug aan de oppervlakte en vloeit ze verder naar Lessive, Villers-sur-Lesse en Houyet. Tenslotte bereikt ze Anseremme waar ze zich in de Maas stort. In de Lesse leven forellen, snoeken, vlagzalmen, rivierbaarzen, barbelen, karpers, kopvoorns, palingen, ellerlingen en andere lampreien...

02 DRAAI NA ONGEVEER 3 km, TER HOOGTE VAN HET RECHTHOEKIGE KRUISPUNT, RECHTSAF IN DE RICHTING VAN HET DORP ERAVE TOT IN DE RUE SAINT-NICOLAS. DE BAAN KLIMT LICHTJES EN IN DE VERTE ZIET U HUIZEN.

Dankzij een bevoorrechte ligging werd Eprave reeds in het bronzen tijdperk bewoond. Onze voorouders waardeerden deze vlakke, die omringd werd door water, om zich beter te kunnen verdedigen.

In de tijd van de kleine familiale industrieën specialiseerden de inwoners zich in het vervaardigen van 'ramons' (bezems). Daarom hebben de inwoners van Eprave de bijnaam 'Chovelettes' (van het waals 'chover' : bezemen). Elk dorp had zo zijn bijnaam !

03 DRAAI OP HET EINDE VAN DE RUE SAINT-NICOLAS RECHTSAF OM DE HOOFDBAAN TE VOLGEN TOT IN LESSIVE (WEES VOORZICHTIG).

150 m verder op de hoofdbaan is het mogelijk een kleine omweg van 800 m te maken tot aan de zeer mooie **molen van Eprave**. In dit geval neemt u links de Rue du Treux, tot aan de kerk achter dewelke de molen zich verschuilt. Van 1933 tot in het begin van de oorlog vervaardigden de molen en de naastgelegen brouwerij een bier dat 'Royale de la Lesse' werd genoemd. Vervolgens bleef de molen inactief tot zijn restauratie in 1993. Zijn oorsprong is onbekend maar geschriften uit 1445 getuigen reeds van zijn bestaan.

U KOMT IN LESSIVE VIA DE HOOFDBAAN, VLAKBIJ EEN KLEINE BRUG OVER DE RIVIER.

Dit charmante dorp is typisch uit de streek. De eerste molen van het dorp (niet bezoeken), de dijk en de stuwdam werden gebouwd rond 1585. Door de eeuwen heen veranderde de molen van eigenaar en zelfs van doel wanneer hij diende voor de vervaardiging van chemische meststoffen. Wegens een gebrek aan rendabiliteit stopte de molen zijn activiteiten in 1969 en werd geklasseerd als monument in 1991.

Het dorp Lessive werd regelmatig overstroomd door de Lesse, die waarschijnlijk aan de oorsprong ligt van de bijnaam die de inwoners kregen, nl. 'Tchabots' (van chabot, kleine vis van 12 à 15 cm met een platte, zwarte kop).

De inwoners van Lessive zijn uitstekende vissers maar eveneens zeer goede steltlopers. Dit komt door het feit dat lang geleden de inwoners al van jongs af aan moesten leren omgaan met 'skasses' (stelten) om zich te kunnen verplaatsen tijdens overstromingen, en vooral om het vee te begeleiden naar weilanden die verder van de Lesse lagen. De traditie bleef bestaan dankzij de folkloristische groep Les Skassis van Lessive. De leden van deze vereniging, die in 1950 werd gesticht, dragen tijdens hun optochten een blauwe boerenkiel en een pet op hun hoofd.

Het dorp is ook gekend omwille van de plaatsing van de 1ste antenne voor telecommunicatie per satelliet (grondstation RTT) in 1971. Meerdere voorwaarden hebben dit project positief beïnvloed : de kwaliteit van de ondergrond, de natuurlijke bescherming van het reliëf, het microklimaat en de afwezigheid van storende golven. Deze plaats is een bezoekje waard.

04 NEEM IN HET DORP LESSIVE DE 1STE STRAAT RECHTS, RUE DES KASSIS, EN ZO TOT IN DE RUE DE L'ILE. GA RECHTS LANGS DE KERK EN VERVOLG TOT IN HET DORP VILLERS-SUR-LESSE VIA DE RUE DE LA WIMBE.

Deze zeer rustige baan loopt af en toe naast de Lesse en op sommige plaatsen kan u in de verte, op uw rechterkant, het koninklijke kasteel van Ciergnon zien. Meer uitleg over het kasteel volgt wat later.

05 NEEM IN VILLERS-SUR-LESSE DE HOOFDWEG OP UW RECHTERKANT, RUE DES PLATANES.

06 DRAAI 100 m VERDER LINKSAF.

U komt tegenover het **gele kasteel** (château jaune) dat eigendom is van de Koninklijke Schenking. Het werd gebouwd in de 14de eeuw door de 1ste heer van Villers. Het overheerst, op uw rechterkant, een prachtige koninklijke boerderij uit de 18de eeuw met vakwerkmuren. De lemen muren werden vervangen door muren in baksteen. Het jaartal staat vermeld op de puntgevel en een gedenksteen uit de 16de eeuw stelt twee personages voor : Mozes en Aaron met de tafelen der wet. Deze mooie boerderij is eveneens eigendom van de Koninklijke Schenking. Meer dan de helft van de gronden van Villers-sur-Lesse zijn dit trouwens ook. Koninklijke schenkingen zijn eigendom van de Belgische Staat die ze niet mag afstaan of van oppervlakte verminderen.

Ciergnon is niet ver meer ! Hier bevindt zich het **koninklijke kasteel** dat heden gebruikt wordt door de actuele koninklijke familie. Leopold I liet dit kasteel bouwen op aanvraag van zijn echtgenote, koningin Louise-Marie (1ste oprichting vanaf 1842), maar het was Leopold II die er het meeste verbleef. De voorgevel in baksteen werd herbouwd in landsteen. Men voegde er twee vierkante torens aan toe, evenals verschillende watervlakken in het park. Voor zijn dood schonk Leopold II het kasteel aan de Staat om het zo te kunnen beschermen.

Aarzel niet om de **RAVeL** te volgen in de andere richting, naar Houyet, en geniet zo van een even mooie wandeling...

Het is misschien nuttig om u te herinneren dat de geschiedenis van dit nationale domein begon in 1837 toen Leopold I, op enkele kilometers hiervandaan, de grond 'terre d'Hardenne et de Ferage' kocht. Na het overlijden van Leopold I vervolgde Leopold II de werken van zijn voorganger en liet in 1874 het koninklijke kasteel in Houyet bouwen, in het hart van het prachtige park 'Domaine d'Ardenne'. Dit kasteel werd een referentie voor de gekroonde vorsten en een belangrijke toeristische plaats. Er werd een park met watervlakken aangelegd en Leopold II organiseerde er jachten voor het rijke cliënteel uit Oostende. Na zijn dood stopte de zaak en het kasteel werd geplunderd tijdens de Eerste Wereldoorlog. De exploitatie begon opnieuw vanaf 1921 en draaide zeer goed (200 luxe kamers, 1 golfterrein...). Na de tweede Duitse bezetting sloot het kasteel opnieuw haar deuren en in de namiddag van 23 augustus 1968 verwoestte een brand bijna het volledige kasteel.

07 GA VOORBIJ DE BOERDERIJ LANGS DE RECHTERKANT EN NEEM DE KLEINE WEG. NEEM VERVOLGENS LINKSAF IN DE RUE DES PLATANES (WEES VOORZICHTIG). 300 m VERDER KOMT U TERUG OP DE PARKING VAN HET VERTREK.

BOIS DE VILLERS

GOED IDEE
ROCHEFORT

E411

BOIS DU SOLIN

E411

5 km

Rue de Focant

KASTEEL VAN
LAVAUX-SAINTE-ANNE

Lavaux-
Sainte-Anne

Rue de la Baronne Lemontier

Rue des Morras

Rue de la Baronne
Lemontier

02

03

Rue de Focant

01

04

05

06

07

08

10

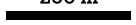
09

P

P

200 m

Lavaux-Sainte-Anne

01 DEZE WANDELING BEGINT AAN HET KASTEEL VAN LAVAUX-SAINTE-ANNE. WANDEL RONDOM HET KASTEEL LANGS DE RECHTERKANT EN VOLG DE RECHTLIJNIGE BAAN DIE LANGS DE MOERASSIGE ZONE OP DE RECHTERKANT LOOPT.

Deze **moerassige zone** werd onlangs heraangelegd vlakbij het kasteel, maar ze heeft nooit bestaan zoals nu. Ze toont u op een beperkte oppervlakte de voornaamste aspecten van de moerassige zones in de Famenne zoals ze waren op het einde van de 19de en begin 20ste eeuw. U kunt deze plaats bezoeken.

Naast het bezoek aan het kasteel kan u **drie aspecten van de natuur** ontdekken. De **vijver** is een rustplaats

Vertrek

Parking van het kasteel van Lavaux-Sainte-Anne
► Rue du Château
5580 Lavaux-Sainte-Anne

GPS coörd.

50°06'58.18"N 5°05'34.46"O
50.11617N 5.0929O

Afstand

Moelijkheidsniveau
gemakkelijk

voor de trekvogels en krioelt van het leven. Hier komen talrijke reigers, waterhoenen en eenden. De plaats telt talrijke planten die voor ecologische nesten zorgen en die een schuilplaats zijn voor allerlei insecten, spinnen, kikvorsachtigen en vissen. Men vindt hier snoeken, voorns en brasems maar ook grondelingen en alvertjes die zich in groep verplaatsen om zich te beschermen tegen hun roofvijanden. Vervolgens is er het **moeras** met riet en knotwilgen. De dikte van het rietland biedt bescherming voor vogels zoals de ijsvogel, de waterhoen en de grasmussen. Twee families van kikvorsachtigen leven in het moeras: de staartlozen (kikkers en vorsen) en de salamanderachtigen (tritons en salamanders). Ook nog in de 20ste eeuw vestigden inwoners van de Famenne zich in deze moerassige zones om het riet te plukken voor de vervaardiging van manden of stoelen. Tenslotte is er nog het **weiland** waar de landbouw vroeger vooral graangewassen teelde maar op het einde van de 19de eeuw verplichtte de onvruchtbaarheid van de grond de landbouwers zich meer en meer te richten tot de veeteelt. Zo ontstonden deze kleine beboste zones en weilanden, omringd met hagen, die het kenmerk zijn van de Famenne.

02 NEEM OP HET EINDE VAN DE
BAAN, TER HOOGTE VAN DE
BOERDERIJ, DE WEG LINKSAF EN GA
RECHTDOOR TOT AAN HET VOLGENDE
RECHTHOEKIGE KRUISPUNT.

Niet ver van Lavaux bevindt zich het **kasteel van Rochefort** op de hoogtes van de stad. Het is eveneens een bezoek waard. Er blijven enkel nog ruïnes over van dit gravenkasteel. De slottoren werd gebouwd door de sire van Montaigu en dateert van de 11de eeuw. Het was ooit één van de grootste kastelen van de Famenne. De naam van de stad komt trouwens voort van dit kasteel (rocha fortis) dat op een rots gebouwd werd door de eerste heren van Rochefort. Het kasteel kende een veelbewogen leven. Het werd dikwijls belegerd omwille van de ideale strategische ligging. Daarna werd het verbouwd tot paleis, gebruikt als steengroeve door pragmatieke inwoners en tenslotte werd het de belangrijke, historische en archeologische plaats die we nu kennen. In de Rue Jacquet beneden het kasteel staan de oudste huizen van de stad.

03 DRAAI DAAR LINKSAF EN DAAL TOT AAN HET KASTEEL.

Deze wandeling is een uitstekende manier om het **kasteel** anders te ontdekken aangezien ze er bijna helemaal omheen loopt.

In de 13de eeuw liet heer Jacques de Wellin, genaamd de Lavaux, een toren oprichten langs de Wimbe om de hoofdweg in het bos beter te kunnen beschermen. De heerlijkheid kwam nadien in handen van de familie Berlo. In 1450 liet ridder Jean II van Berlo het kasteel bouwen waarvan de torens en de courtines nog steeds bestaan. In 1500 was de heerlijkheid in het bezit van baron R. de Mérode die de vierde toren liet bijzetten. In 1627 verkocht baron Sieger de Groesbeeck de volledige heerlijkheid van Lavaux aan de baron van Rouveroy, kolonel van de infanterie van keizer Ferdinand III. Deze verbouwde een deel van het kasteel en liet er een grote boerderij naast bouwen. Rond 1730 liet de achterkleinzoon van deze baron langs de kant van de boerderij een soort vijfhoekige toren oprichten in dewelke zich de huidige kapel bevindt. In de kelder is er ook nog een opmerkelijke 'Romeinse' badkamer.

De heren Berlo en Rouveroy waren dus de auteurs van de architecturale praal van het kasteel en beïnvloedden de geschiedenis van het domein van Lavaux. In 1795, na de Franse revolutie, werd het domein verkocht als nationaal eigendom. Het werd gekocht in 1810 door de familie Malaccord, wat het einde betekende van de heerlijkheid. Daarna verviel het kasteel. In 1927 werd het verkocht aan een immobiliënfirma die het

schonk aan de Koninklijke Commissie voor Monumenten en Landschappen van het Waalse Gewest. In 1933 werd het overgelaten aan de bond 'Ligue des Amis du Château de Lavaux' dat gesticht werd door Baronnes Lemonnier. Het kasteel herleefde en werd omgebouwd tot een prachtig gebouw.

Onlangs werd het verbouwd en kreeg het een nieuwe scenografie. Het biedt **drie musea** : het eerste toont de ouderwetse beroepen en het dagelijkse leven van de inwoners van Lavaux in de 19de eeuw en begin 20ste eeuw, het tweede toont het leven van de heerlijkheid in de 17de en 18de eeuw en het derde toont de natuur en het landbouwleven door de seizoenen heen.

04 OP HET EINDE VAN DE BAAN ZIET U HET KLEINE BRUGGETJE OVER DE WIMBE DIE VROEGER NAAR DE PLACE AUX FOIRES LIEP. WANDEL RONDONOM HET KASTEEL EN NEEM AAN HET KRUISPUNT RECHTSAF, RUE DU PILORI, TOT IN DE RUE DE LA BARONNE LEMONNIER, HOOFDSTRAAT VAN HET DORP.

05 NEEM RECHTS.

06 DRAAI, NA 100 m, LINKSAF TOT IN DE RUE BASSE EN VOLG TOT HET EINDE VAN DE STRAAT.

07 AAN DE KRUISING DRAAIT DE STRAAT NAAR LINKS EN VERVOLGENS ROND EEN BOSJE MET NAALDBOMEN.

08 NEEM VERVOLGENS ONMIDDELIJK LINKSAF DE RUE DES MONTAS (AARDEWEG).

Neem de tijd om de zeer mooie **kapel Notre-Dame de Walcourt** te bekijken. Deze charmante kapel dateert van 1820. Het dorp dateert uit de Merovingische periode. Lavaux-Sainte-Anne hing vroeger af van het prinsdom van Luik en de inwoners dragen de bijnaam 'Petias', wat betekent 'kleine wilde peren'.

Men vertelt dat tijdens de Tweede Wereldoorlog honderden kisten met schilderijen van het museum van Brugge en boeken van het Plantijn museum van Antwerpen in alle geheim verstopt werden in de kelders van het kasteel; dit zorgde trouwens voor een discrete aanwezigheid van politieagenten...

09 GA VERDER EN TER HOOGTE VAN DE BOERDERIJ NEEMT U LINKS DE RUE DE LA BARONNE LEMONNIER.

10 VERVOLGENS OPNIEUW LINKSAF NAAR HET DORPSCENTRUM EN HET DORPSPLEIN.

Dit zeer mooie pleintje werd volledig heraanlegd. Naast een mooie fontein ziet u eveneens een 'verontrustende' schandpaal waar vroeger de misdadigers in het openbaar aan vastgebonden werden.

11 WANDEL VERDER DOOR DE HOOFDSTRAAT TOT AAN HET KRUISPUNT RECHTS EN ZO TERUG TOT AAN DE PARKING VAN HET KASTEEL VAN LAVAUX.

Marche,

de charme van de Famenne

HARGIMONT

P. 30

AYE

P. 36

HUMAÏN

P. 42

De gemeente **Marche** strekt zich ten noorden uit tot aan de rand van de depressie van de Famenne en ten zuiden tot aan de rand van het Ardense woud. De totale oppervlakte van de gemeente bedraagt 12143 ha en ze telt meer dan 17200 inwoners. Ze hergroepeert rond de stad Marche-en-Famenne de dorpen Aye, Champlon-Famenne, Grimbiémont, Hargimont, Hollogne, Humain, Lignières, Marloie, On, Roy, Verdenne en Waha.

In deze gids stellen wij u voor op ontdekking te gaan van de dorpen Aye, Humain en Hargimont. Andere circuits zijn uiteraard beschikbaar bij het Maison du Tourisme du Pays de Marche & Nassogne (dorp Waha, stad Marche...).

Marche-en-Famenne is fier op het natuurlijke, architecturale en historische erfgoed, evenals op de economische, culturele en toeristische ontwikkeling van de streek. Het is een dynamische gemeente met een veelbelovende toekomst. Dankzij haar ligging langs twee grote verkeerswegen en de treinverbinding geniet de stad van een gunstige geografische situatie. Haar gemakkelijke bereikbaarheid en de dichtbijgelegen bekende oorden maken het er een **ideale vakantiebestemming** van.

De stad werd **prachtig vernieuwd** en slaagde erin de getuigen van het verleden te behouden zoals sommige gebouwen van de 16de eeuw en de kleine straten en steegjes waar het aangenaam is te slenteren. Talrijke **fonteinen, sculpturen**, pleintjes en de voetgangerszone maken het er een aangename stad van.

De stad Marche werd bovendien verkozen als Belgische laureaat voor de Europese wedstrijd EDEN 2011 «**European Destinations of Excellence**» omwille van haar talrijke gerenoveerde plaatsen. In dit opzicht is een bezoek aan de **oude stad Marche** onvermijdelijk. Ook niet te missen : de **kerkramen van de kerk van Waha** die verwezenlijkt werden door de bekende Belgische artiest **Jean-Michel Folon** en die u een prachtig kleurenspeel bieden...

Marche beschikt over de infrastructuur en de **winkels** van een grote stad, middenin de natuur. Van de kleine winkeltjes in het stadscentrum tot de supermarkten en de grote merken net buiten de stad, elke shoppingliefhebber vindt zijn geluk in Marche.

Gastronomische, Franse, Italiaanse, Chinese, Griekse, Tunesische of eenvoudige gerechten... iedereen vindt naar zijn smaak en budget.

U wenst te **fietsen** of te **wandelen**, een **museum** te bezoeken, een partijtje bowling spelen of gewoonweg iets gaan drinken in een toffe plek? Geen probleem, de **ontspanningsmogelijkheden** ontbreken hier niet en er zijn allerlei animaties, concerten, spektakels en tentoonstellingen. Het hele jaar door vinden hier eveneens talrijke culturele en sportieve evenementen plaats.

2,6
of
4,6
km

Hargimont

200 m

N86

Rue du Beau Revoir

KASTEEL
VAN JEMIEPPE

Rue Félix Lefèvre

N896

BOIS DE SAUVAGE

Rue Félix Lefèvre

Rue d'Ambly

BOIS DE L'HÔPITAL

GOED IDEE

Rue de Binte

N86

Rue de la Commanderie

Rue Edmond
Debray

Rue du Presbytère

Rue de la Commanderie

06

07

08

09

10

01

02

03

04

05

Hargimont

DE WANDELING VERTREKT AAN DE KERK SAINT-GOBERT.

Deze kerk in neoklassieke stijl werd gebouwd tussen 1875 en 1877. In de nabijheid staat een boom van het eeuwfeest die de verjaardag van de revolutie van 1830 herdenkt, evenals een monument ter herinnering van de slachtoffers van de Eerste Wereldoorlog en een kleine kapel toegewijd aan sint Antonius van Padua (tegenover de school).

Hargimont en het gehucht Jemeppe strekken zich uit over 796 ha en worden van elkaar gescheiden door de **beek Hédrée**. De naam Hargimont zou voortkomen van de woorden mont en ars wat betekent 'heuvel ontgonnen door het vuur' en Jemeppe van ganapia wat betekent 'moeras'. De vallei van de Wamme, stroomopwaarts van Jemeppe, is gescheiden van de vallei van de Hédrée door een groot, steil voorbergte.

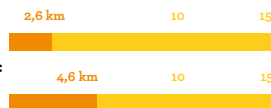
Vertrek

Parking van de kerk
▶ Rue d'Ambly
6900 Hargimont

GPS coörd.

50°11'1.72" N 5°18'28.07" O
50.18381 N 5.30808 O

Afstand

Moelijkheidsniveau
gemakkelijk

Het dorp bevindt zich gedeeltelijk op de plaats van een vroegere Gallo-Romeinse villa, op de zogenaamde plaats Prince-Loup (achter het kerkhof). Deze villa was een belangrijk landbouwbedrijf dat over een aquaduct beschikte, maar ook over een paardenfokkerij, een park met schapen en een varkensstal. De ambachten van het dorp tijdens het Romeinse tijdperk bestonden uit vollers, een pannembakkerij en een smederij.

01 LAAT DE KERK ACHTER U EN NEEM DE RUE D'AMBY OMHOOG (WANDEL VOORBIJ DE BRONZEN PAARDEN).

De bronzen paarden werden verwezenlijkt volgens een model van Pierre-Jules Mene, Franse beeldhouwer en dierschilder uit de 19de eeuw.

De enige helling van de wandeling is tamelijk steil maar het panorama over het kasteel van Jemeppe (op uw linkerkant) loont de moeite.

02 NEEM DE 3DE STRAAT RECHTS, RUE DU PRESBYTÈRE, NAAR BENEDEN (KRUISING IN HAARSPELDBOCHT).

Geniet van het **prachtige zicht** over het dorp On en de vallei van de Famenne (op uw linkerkant). Het is een prachtig landschap met valleien en heuvels, weilanden, loof- en naaldbomen.

De **oude pastorie** (n° 21) vermeldt de datum van 1774 op een witte steen boven de deur. Tijdens de Franse bezetting heerste er in de streek een klimaat van afpersing en dienstplicht. De kerken sloten één na één hun deuren. De pastoor van Hargimont, Arnold Lombart, onderging meerdere bedreigingen maar hij hield stand. De pastorie werd in brand gestoken in maart 1804 en de 80 jarige abt kwam in de vlammen om... De pastorie werd in 1830 herbouwd en opnieuw verwoest tijdens het Offensief van de Slag om de Ardennen. Ze werd vervolgens opnieuw gerestaureerd tussen 1961 en 1963.

Een beetje verder ziet u op uw linkerkant een kleine grot die toegewijd is aan Onze Lieve Vrouw van Lourdes en die dateert uit de 2de helft van de 19de eeuw.

03 NEEM AAN HET VOLGENDE KRUISPUNT LINKSAF EN DAAL VERDER AF.

Juist voor de brug over de **Wamme** ziet u een klein huisje met rode ramen dat een typisch oud gebouw is van de streek.

04 NEEM DE BRUG OVER DE WAMME EN GA TOT TEGENOVER DE BOERDERIJ **FERME DE LA COMMANDERIE.**

Dit gebouw (n° 31) draagt de naam van de eigenaars uit de 14de eeuw, de ridders van de Souvereine Militaire Hospitaal Orde van Sint Jan van Jeruzalem. In 1191 schonk Henri II, bijgenaamd de Blinde, graaf van Namen en Luxemburg, zijn domein van Hargimont aan de Tempeliers om er een huis van hun Orde te vestigen. Hij hoopte zo op 'de vergeving van zijn zonden' en de rust van de geest van zijn voorgangers'. Deze commanderij was vooral bestemd voor de veeteelt maar zoals alle andere commanderijen van de Tempeliers kwam het in handen van de Souvereine Militaire Hospitaal Orde van Sint Jan van Jeruzalem (nadien 'Orde van Malta') via een pauselijke bul in 1312. De commanderij stopte onder de Franse revolutie en werd verbouwd als landbouwbedrijf.

Het gebouw dat u nu bekijkt werd opgericht op de plaats van de vroegere commanderij in de 2de helft van de 18de eeuw en prachtig verbouwd tot woning tussen 1999 en 2002.

05 DRAAI RECHTSAF EN VOLG VOORZICHTIG DE RUE DE LA COMMANDERIE.

N° 29 is een oude boerderij uit het begin van de 19de eeuw die verbouwd werd tot woning.

N° 23, de **Ferme de l'Hôpital** (boerderij van het hospitaal), dateert van de 19de en 20ste eeuw. Het gebouw bestond echter niet tijdens de periode van de Souvereine Militaire Hospitaal Orde van Sint Jan van Jeruzalem.

Op uw linkerkant, na de kruising met de Rue Verte, bevindt zich '**Le verger d'à côté**' die 100% natuurlijk fruitsap vervaardigt (puur appel, appel-peer...). U kunt hier eveneens uw eigen fruit laten persen, pasteuriseren en bottelen.

06 GA VOORBIJ DE KRUISING MET DE RUE D'AMBLY DIE OVER DE WAMME LOOPT EN NEEM, JUIST NA DE BUSHALTE, DE KLEINE WEG OP UW RECHTERKANT.

Het nisje dat toegewijd is aan Onze Lieve Vrouw van Foy, op uw linkerkant, dateert van 1853.

Vanop de kleine loopbrug kan u op uw rechterkant de samenvloeiing van de Hedrée en de Wamme zien.

07 OP HET EINDE VAN DE KLEINE WEG WANDELT U RECHTDOOR IN DE RUE DE LA WAMME.

Bij de kruising met de Rue de la Chapelle, op uw linkerkant, bevindt zich de **kapel Saint-Christophe**. Dit gebouw zou van 1051 dateren en is geklasseerd sinds 1952. De kapel wordt gevormd door een romaans schip en een koor van de 17de eeuw. Ze werd beschadigd in 1944 en herbouwd in bijna volledige oorspronkelijke staat tussen 1969 en 1971. Het interieur bevat nog twee grafmonumenten, een massief altaar, een biechtstoel uit het midden van de 19de eeuw en de banken, die o.a. gereserveerd waren voor de familie van de kasteelheer (vooraan, omringd door een wand).

08 NEEM AAN DE KRUISING MET DE RUE DE LA CHAPELLE DE KLEINE LOOPBRUG OVER DE WAMME OP UW RECHTERKANT.

09 DRAAI AAN HET VOLGENDE KRUISPUNT LINKSAF IN DE RUE SAINT-GOBERT, OM ZO HET **KASTEEL VAN JEMEPPE** (PRIVAAT EIGENDOM, NIET BEZOEKBAAR) BETER TE KUNNEN BEKIJKEN.

Wij stellen u een heen- en terugwandeling van 2 km voor, tot aan de **loopbrug Hargipont**, over de Wamme, en de **picknickplaats** die er reeds werd aangelegd.

Neem, na de brug Rue Saint-Gobert, de baan links omhoog, Rue de Genal, en draai vervolgens linksaf in de Rue de Binte. Na een tiental minuten wandelen, volgt u het pad naar beneden op uw linkerkant tot aan de loopbrug.

Via deze loopbrug komt u bij de **viskwekerij 'Pisciculture de la Wamme'**, die enkel op afspraak bezoekbaar is (ambachtelijke kweek en verkoop van verschillende soorten forel en bronforel - T : 084/22.17.10).

Keer vervolgens terug naar de kerk.

Het kasteel was de verblijfplaats van de heren van Jemeppe, waarvan de eerste die we kennen Jean Dochain (1280) is, en dit tot de aansluiting aan Frankrijk en het einde van het 'Ancien Régime'. Oorspronkelijk had het kasteel in de 13de eeuw enkel een vierhoekige slottoren van 23 m hoog. Het werd gebouwd om te dienen als woning en als beschermplaats (gevechten tussen de Naamse en Luxemburgse dynastieën) en was eigendom van de familie Dochain tot in 1616. Vervolgens, tijdens de 17de eeuw, werden drie vleugels bijgebouwd door de familie Ans en zo ontstond het vierhoekige gebouw dat we heden kennen. De boerderij werd eveneens in deze eeuw gebouwd. Ze had een hooizolder, stallen, paardenstallen, een schapenstal en een woning voor de dienaars. De volgende eigenaars waren de familie Grady in de 18de eeuw, daarna de familie Sauvage-Vercour vanaf 1838. Het kasteel werd verlaten tijdens de 20ste eeuw en werd gelukkig verkocht, volledig vernieuwd en verbouwd tot een plaats voor seminaries van hoog niveau. Het geheel is geklasseerd sinds 1982.

10 KEER TERUG RUE SAINT-GOBERT EN STEEK DE BRUG OVER DE WAMME OVER.

INDIEN U TERUG NAAR DE KERK WENST TE GAAN, WANDELT U RECHTDOOR.

INDIEN U NOG EEN TINTJE 'NATUUR' AAN UW WANDELING WENST TOE TE VOEGEN, VOLG DAN ONS 'GOED IDEE' HIERBOVEN.

3,6 km

N873

Rue du Vivier

Rue Saurmont

08

10

20

Rue de Tavys

Rue Grande

Rue des Jlis Bois

Rue Jarmodanne

Rue de la Chavée

Aye

Rue de Tavys

03

GOED IDEE

PLATEAU DU GERNY

Rue du Vieux Marbre

40

06

05

N873

Rue de Humain

BOIS D'AYE

GOED IDEE

PLATEAU DU GERNY

200 m

Aye

DE WANDELING VERTREKT AAN DE KERK SAINT-SÉVERIN.

De kerk Saint-Séverin is gebouwd in kalksteen en haar oorsprong dateert van voor de kruistochten. Ze werd heropgebouwd in de 2de helft van de 16de eeuw en vergroot in 1876. De kerk van Aye wordt ook die 'van de zeven kastelen' genoemd omdat ze omringd wordt door **zeven oude en indrukwekkende gebouwen**.

Op uw rechterkant, aan n° 1, staat een klein **neoklassiek kasteeltje** dat omringd wordt door een groot park dat dateert uit de 1ste helft van de 19de eeuw (privaat eigendom).

01 LAAT DE KERK ACHTER U EN GA NAAR HET DORPSCENTRUM.

Vertrek

Parking van de kerk
▶ Rue Grande
6900 Aye

GPS coörd.

50°13'24.70"N 5°17'55.65"E
50.22353 N 5.29879 O

Afstand

Moeilijkheidsniveau
gemakkelijk

Op uw linkerkant, aan n° 12, ziet u een **oude boerderij** in L-vorm uit het einde van de 18de eeuw (privaat eigendom).

Verder staat de **Manoir**, landhuis in traditionele architectuur (privaat eigendom). Het dateert van 1699-1700 en wordt gevormd door een grote woning die omringd wordt door bijgebouwen. Het werd beschadigd tijdens de oorlog en verbouwd tussen 1920 en 1927. Het veranderde meerdere keren van eigenaar en werd opnieuw verbouwd tussen 1967 en 1970. Het werd gebouwd in baksteen en blauwe steen op een kalkachtige ondergrond en telt een hoofdgebouw (waarvan de derde verdieping verdween tijdens de tweede verbouwingswerken), bergplaatsen voor koetsen en wagens rond de binnenplaats, een schuur en een tweede woning westwaarts. Er is ook nog een oude waterput op de binnenplaats.

Rechts van de Manoir, n° 20, ziet u de **kasteelhoeve van Aye** die gebouwd werd tijdens de 1ste helft van de 17de eeuw (privaat eigendom). Vroeger werd het hoofdgebouw omringd door slotgrachten en was het toegankelijk via een valbrug. Deze twee elementen bleven lang bestaan en werden nog vermeld in 1877. Tijdens de 2de helft van de 17de eeuw werd een lang gebouw in Lodewijk XIII stijl toegevoegd aan de zuidoostelijke kant van de toren. Tijdens dezelfde periode werd een tweede zijvleugel met stallen en garages voor wagens aan de zuidkant toegevoegd, evenals een smalle vleugel aan de noordkant. In de 18de eeuw werd het kasteel een boerderij.

02 DRAAI AAN HET KRUISPUNT LINKSAF IN DE RUE DE TAVYS, IN DE RICHTING VAN MARLOIE.

Het Monument tegenover u is toegewijd aan de slachtoffers van de twee Wereldoorlogen.

Iets verder bevindt zich het **multireligieuze kerkhof** dat geïnspireerd werd door de Angelsaksische kerkhoven. Het is overdekt met gras, telt meerdere banken en is omringd door een lage muur.

03 WANDEL RECHTDOOR GEDURENDE 600 m EN NEEM DE KLEINE VERHARDE WEG OP UW RECHTERKANT (JUIST VOOR DE KAPEL SAINT-DONAT AAN DE ANDERE KANT VAN DE WEG, KAPEL UIT DE 2DE HELFT VAN DE 19DE EEUW).

Vanop deze kleine landweg heeft u een zeer mooi **zicht over de Famenne en de eerste uitlopers van de Ardennen**. Het dorp Aye ligt tussen de valleien van de Lesse en de Ourthe, op een schist steenlaag op ongeveer 245 m hoogte.

04 NEEM AAN HET VOLGENDE KRUISPUNT DE ASFALTWEG OP UW RECHTERKANT, RUE DU VIEUX MARBRE.

De woning met n° 1 dateert uit de 19de eeuw.

Een beetje geschiedenis... Ondanks het feit dat de versterkte stad Marche het dorp Aye moest beschermen, onderging dit laatste meerdere militaire vorderingen en talrijke militaire troepen kwamen er regelmatig voorbij. Het dorp werd vernietigd in 1625, 1639 en 1670 (deze laatste vernietiging dateert uit de tijd van de invasie van de legers van Lodewijk XIV).

Van de 17de tot de 20ste eeuw leefde Aye grotendeels van de bloeiende houtindustrie. Er waren talrijke molens, zagerijen, houtbewerkerijen, wagenmakerijen en kuiperijen. Tijdens de 19de eeuw was het kantwerk een belangrijke ambacht die thuis werk gaf aan meer dan 200 personen.

05 DRAAI RECHTSAF AAN HET VOLGENDE KRUISPUNT IN DE RUE JAMODENNE EN NEEM VERVOLGENS ONMIDDELIJK RECHTS DE RUE DU BOSERON.

De woning en het bijgebouw met n° 10 dateren uit de 19de eeuw.

06 DRAAI AAN HET VOLGENDE KRUISPUNT RECHTSAF, TERUG IN DE RUE JAMODENNE, EN WANDEL RECHTDOOR.

Aye is een typisch straten-dorp en u bevindt zich nu in de hoofdstraat. U wandelt voorbij meerdere boerderijen en gebouwen uit de 19de eeuw en begin 20ste eeuw. Links van n° 10 ziet u de kapel die toegewijd is aan de Maagd van Beauraing en die dateert uit de 2de helft van de 20ste eeuw. De klok van de kapel is tamelijk groot voor een kleine kapel.

VOLG RECHTDOOR TOT AAN DE PLACE DU BATY (RODE STENEN).

Op uw rechterkant bevindt zich ter hoogte van n° 74, het **fresco A Mon les Godis** (bij de Godis) dat in 2000 verwezenlijkt werd door Pierre Fromont en dat een blik waard is. 'Godis' is de bijnaam van de inwoners van Aye.

Aan de overkant ziet u het **beeldhouwwerk La dame d'Aye** (de vrouw van Aye), dat in 1998 verwezenlijkt werd door Jean-Marc Bois, bijgenaamd Siob. Dit beeldhouwwerk in klein graniet stelt een vrouw in de wind en met sluier op de schouders voor. De auteur verklaart dat de sluier de aura van het personage is, gesymboliseerd door golvende lijnen.

Het n° 49 is een gebouw van 1861 waar zich vroeger het gemeentehuis en de school bevonden.

07 DRAAI NA DE PLACE DU BATY LINKSAF IN DE RUE EN BRONZE, EN VERVOLGENS RECHTSAF IN DE RUE GOTTO ROÏAU/RUE DES JOLIS BOIS.

De kapel Saint-Christophe, tegenover n° 75, dateert van 1954 en werd in kalksteen gebouwd.

'Le Plateau du Gerny' is een ambachtelijke kaasboerderij die een rechtstreekse verkoop van vervaardiger aan consument aanbiedt. Melk, kaaswringel, yoghurt, verse harde en malse kazen (natuur, gekruid...) zijn te koop van 14u. tot 19u. de 1ste, 3de en 5de vrijdag van de maand bij Anne Walhin-Lecaillie (Rue de Tavys, 29) en de 2de en 4de vrijdag van de maand bij Vivianne Maillen-Evrard (Rue devant le Bois, 61).

VOLG DE RUE DU JOLI BOIS TOT AAN DE SPOORWEGBRUG.

Tegenover n° 15 ziet u een bak uit de 2de helft van de 19de eeuw die in de kalk gegraven werd, evenals een fontein met ondrinkbaar water.

Rechts van n° 1 ziet u een kruis met chronogram onder een grote beuk. Het werd hier gezet ten gevolge van een onvergetelijke heiligschennis zoals het opschrift ons vertelt : 'PraeDones eCCLeslam spoLlaVere /[...] ' ([...] schurken plunderden de heilige vazen van de kerk van Aye en gooiden hier de heilige hostie de nacht van 20 op 21 juni 1807).

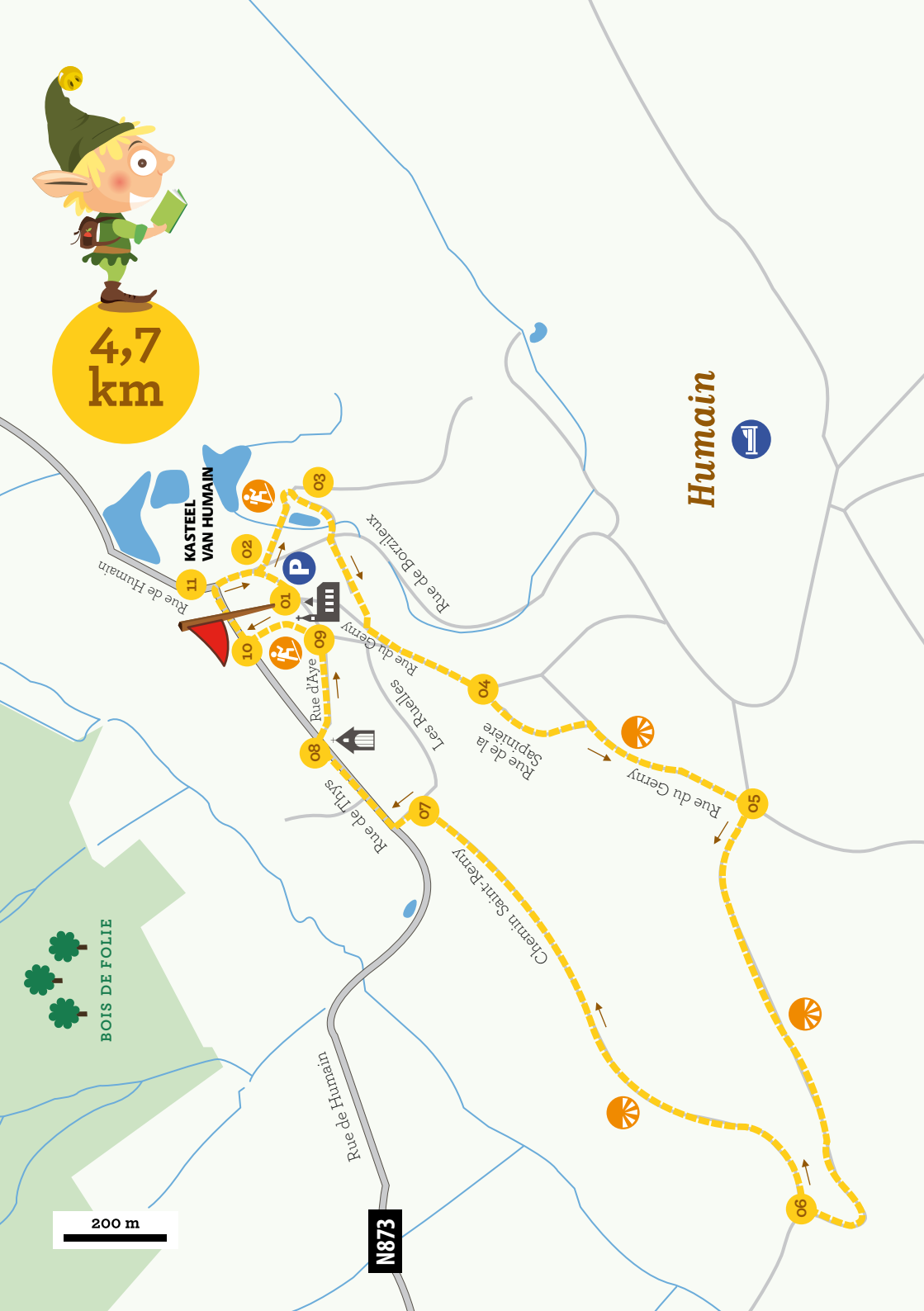
08 GA VERDER OP DE RECHTERKANT, RUE GRANDE, TOT AAN DE KERK.

De mooie woning, n° 6 op uw linkerkant, dateert uit de 2de helft van de 19de eeuw.

4,7 km

Humain

DE WANDELING VERTREKT AAN DE KERK SAINT-MARTIN.

Deze kerk werd gebouwd in 1953 en staat 100 m naast de oorspronkelijke plaats van de oude kerk die in 1944 gebombardeerd en verbrand werd. Ze heeft een zeer hoge toren en op de voorgevel ziet u een kruisbeeld in blauwe steen. In de kerk staat een groot houten beeld uit de 19de eeuw. Het stelt de Maagd voor die een slang, symbool van de erfzonde, verbrijzeld. Rond de binnendeur ziet u beeldhouwwerken die de verschillende etappes van het leven van sint Maarten voorstellen. Een parochie die sint Maarten als patroonheilige heeft, is meestal zeer oud.

01 LAAT DE KERK ACHTER U
EN NEEM RECHTSAF DE
RUE D'AYE NAAR BENEDEN.

Vertrek

Parking van de kerk
▶ Rue du Gerny
6900 Humain

GPS coörd.

50°12'17.14"N 5°15'24.75"O
50.20476 N 5.25688 O

Afstand

Moeilijkheidsniveau
middelmatis

Het n° 3 en het n° 5, juist voor u, zijn gebouwen uit het begin van de 20ste en 19de eeuw.

Aan n° 1 ziet u een half omheinde boerderij die uit het midden van de 19de eeuw dateert. Ze werd gebouwd in baksteen en blauwe steen, in neoklassieke stijl. Ze wordt gevormd door een hoofdgebouw en twee schuren die een U vormen. Een bijkomende schuur, die de datum 1849 draagt, sluit het geheel.

02 NEEM AAN HET KRUISPUNT BENEDEN DE PARKING VAN DE FEESTZAAL RECHTSAF DE RUE DE BORZILEUX EN NEEM DAARNA ONMIDDELLIJK HET PAD LINKSAF.

U wandelt langs de omheining van het domein van het kasteel. N° 4 is een woning uit de 1ste helft van de 19de eeuw.

03 DRAAI AAN DE VOLGENDE KRUISING (HAARSPELDBOCHT) RECHTSAF. STEEK VERVOLGENS VOORZICHTIG HET KRUISPUNT OVER EN NEEM HET KLEINE PAD RECHT TEGENOVER U, CHEMIN DES FALLEUX. NEEM AAN DE VOLGENDE KRUISING LINKSAF EN DAARNA, AAN HET KRUISPUNT IN Y, NOGMAALS LINKSAF IN DE RUE DU GERNY.

U ontdekt hier boerderijen en woningen, meestal in landsteen, uit de 19de en 20ste eeuw.

04 NEEM, 250 m HOGER, DE KLEINE STRAAT OMHOOG OP UW RECHTERKANT, RUE DE LA SAPINIÈRE. DRAAI RECHTSAF AAN HET VOLGENDE KRUISPUNT (OPGELET, DRUKKE BAAN) EN GA RECHTDOOR.

Zoals u kunt zien zijn de huizen van het dorp Humain trapsgewijs... Wees gerust, u bent nu bovenaan de helling en meer bepaald op het '**plateau du Gerny**'. Deze rijke landbouwzone, waarvan de naam van het Latijnse Germanica

(zolder) zou voortkomen, wordt ook de zolder van de Famenne genoemd. Het landschap biedt u hier een ongewoon zicht: in het midden van de velden staan er parabolen die de veranderingen van de zonneactiviteit bestuderen... De inwoners van Humain leefden vooral van de landbouw, maar de ontginning van marmar was eveneens belangrijk omwille van de uitbreiding van de roze marmarmijn die in 1732 opende. De abdij van Saint-Hubert exploiteerde de mijn Saint-Martin (tussen Aye en Humain) tot in 1760. Dit marmar diende vooral voor de versiering van de kerk en de bouw van het abbatiale paleis van Saint-Hubert. De exploitatie stopte in 1975.

05 NEEM RECHTSAF AAN HET KRUIPUNT EN DAAL VERDER AF DOOR DE VALLEI.

Bij het verlaten van het bos ontdekt u een **prachtig panorama**.

06 NEEM, EEN BEETJE NA DE GROTE BOCHT, DE KLEINE BAAN RECHTSAF, CHEMIN SAINT-REMY.

Vanaf deze weg ziet u een prachtig panorama over de provincie Namen en het dorp Havrenne dat vroeger deel uitmaakte van Humain.

07 DRAAI LINKSAF OP HET EINDE VAN DE WEG CHEMIN SAINT-REMY EN DAARNA ONMIDDELIJK RECHTSAF IN DE RUE DE THYS.

De woning in klassieke stijl van de boerderij in U vorm (n° 71) dateert van 1771. Ze is gebouwd in kalksteen op twee niveaus en heeft zeven traveeën. De schuur dateert van 1878 en sluit de binnenplaats op de rechterkant af. De bijgebouwen aan de overkant werden gebouwd in de 19de en 20ste eeuw.

Op uw rechterkant, aan n° 38, bevindt zich de **vroegere boerderij van de monniken** die waarschijnlijk eigendom was van de monniken van Rochefort. Ze wordt gevormd door twee evenwijdige gebouwen. Op de linkerkant staat een smalle woning uit de 17de eeuw die omringd wordt door twee bijgebouwen uit de 19de en 20ste eeuw. Op de rechterkant ziet u een vleugel uit de 17de eeuw die diende als schuur en stallen.

08 NEEM VERVOLGENS OP UW RECHTERKANT DE 1STE BAAN OMHOOG, RUE D'AYE.

Aan het kruispunt ziet u een kleine Sint-Rochus kapel uit de 19de eeuw.

N° 7 is een boerderij uit de 2de helft van de 19de eeuw. Ze bestaat uit een hoofdgebouw, een stal en een schuur.

09 NEEM BOVEN DE HELLING, JUIST NA N° 9, OP UW LINKERKANT, DE KLEINE WEG NAAR BENEDEN (NAAST HET KRUISBEELD).

Op het einde van de weg komt u tegenover n° 45 van de Rue de Thys, oude boerderij van de 19de eeuw.

10 DRAAI RECHTSAF IN DE RUE DE THYS.

Deze straat telt meerdere boerderijen en gebouwen uit de 18de en 19de eeuw.

11 UW WANDELING EINDIGT TEGENOVER HET **KASTEEL** **VAN HUMAIN** (PRIVAAT EIGENDOM).

Het kasteel is omringd door een groot park met vijvers. Het werd gebouwd in 1756 door Charles-Antoine de Rossius, heer van Humain. Aan de ingang van het domein staan twee gekroonde zuilen uit de 19de eeuw. Het kasteel heeft een U-vorm en telt meerdere vleugels: het hoofdgebouw, verdeeld in drie traveeën door zuilen, en lagere bijgebouwen uit de 18de eeuw. In het park staat er een kleine observatietoren uit de 18de eeuw die een prachtig zicht biedt over de vijvers en de hele vallei.

**DRAAI AAN HET KRUISPUNT TEGENOVER
HET KASTEEL RECHTSAF EN WANDEL
TERUG NAAR DE KERK.**

BANDE

P. 50

GRUNE

P. 56

AMBLY

P. 62

Nassogne,

een voorsmaakje van de Ardennen

De gemeente **Nassogne** ligt op de **grens tussen Ardennen en Famenne** en heeft een oppervlakte van 11196 ha. Het telt ongeveer 5200 inwoners en hergroepeert de dorpen en gehuchten Ambly, Bande, Charneux, Chavanne, Forrières, Grune, Harsin, Lesterny, Masbourg, Mormont en Nassogne. Het woud bestaat uit 60% loofbomen en 40% sparren, het strekt zich uit over meer dan de helft van het grondgebied en is het begin van het **Ardense massief**.

In deze gids stellen wij u voor op ontdekking te gaan van de dorpen Bande, Grune en Ambly. Andere circuits zijn uiteraard beschikbaar bij het Maison du Tourisme (dorp Nassogne, Route van de uitzichtpunten...).

Dankzij haar geografische ligging en de rust van haar oorden biedt Nassogne de bezoekers talrijke troeven aan. De gemeente Nassogne is met haar heuvels en valleien een **ideale streek om te wandelen en te fietsen**, ver weg van de toeristische massa's.

Haar diepe wouden kennen nog veel geheimen. U zult er een intacte, wilde en zuivere wereld vinden, evenals **een schitterende flora en een gevarieerde fauna** van herten, hinden, reeën en everzwijnen. Haar **prachtige landschappen** onthullen hun charmes door de seizoenen heen: vreemd in de mist en de sneeuw, bebloemd in de lente, vol licht tijdens juli en onvergetelijk tijdens de herfst wanneer een zonnestraal de rode, bruine en roestachtige kleuren aansteekt.

Nassogne is een streek van openlucht kwekerijen waar talrijke **ambachtelijke vervaardigers** werken met alle respect ten opzichte van de dieren en de natuur : hertachtigen, varkens, geiten, schapen, bijen...

De bezoekers kunnen aan de hand van talrijke **bewegwijzerde wandelingen, MTB-circuits, fietsroutes**, de **uitkijktuinen in het bos**, de **route van de uitzichtpunten** of een **rondtocht met koets** dit paradijs ontdekken. Middenin het bos staat het **Château du Bois** (horeca etablissement) dat eveneens een omweg waard is. In 1871 liet prins Pierre Napoléon Bonaparte, neef van de bekende keizer, dit paviljoen bouwen...

In Nassogne begrijpt men de echte betekenis van het woord **gastronomie**. Er zijn verschillende verblijfsmogelijkheden (hotels, gites, gastenkamers, campings) die een bijkomende troef zijn voor deze charmante plattelandsgemeente waar de gezelligheid van de inwoners overeenkomt met de kwaliteit van hun leven...

of **4,8**
7,2
km

BOIS DE GRUNE

HERDENKINGSSTEEN
CHATEAUBRIAND

Bande

Route de Lignières

Rue Izeharbay

Bonny

Bonny

Sausset

Rue Hâie
Lesgrard

Route de Lignières

Rue Izeharbay

Fonzay

Rue Haute Tahée

Tahée

Route de Bande

Grand Rue

Comenne

Grand Rue

E46

N4

200 m

Bande

01 DE WANDELING VERTREKT AAN DE KERK.

De kerk werd gebouwd tussen 1840 en 1844 en werd vernieuwd in 1902. Ze is toegewijd aan saint Jacques.

02 DAAL DE GRAND'RUE AF OVER EEN PAAR METER EN NEEM LINKSAF DE EERSTE BAAN (HAARSPELDBOCHT), RUE FONZAY.

In de vallei zijn er drie **oude boerderijen** uit de 19de eeuw met vakwerkmuren (houten vlakken) en lemen muren (ruwe en kleiachtige aarde). Meestal was het hoofdgebouw verwijderd van de schuur om zo de inwoners te beschermen in geval van hooibrand.

Vertrek

Parking van de kerk
► Grand-Rue
6951 Bande

GPS coörd.

50° 9' 59.74" N 5° 24' 53.3" O
50.16659 N 5.41481 O

Afstand

4,8 km 10 15

of 7,2 km 15

Moelijkheidsniveau
middelmatig

03 DRAAI BOVENAAN DE HELLING LINKSAF IN DE RUE BONNY.

De houten Christus op het kleine pleintje met fontein, dateert van de 19de eeuw. Nabij de fontein staat een eik die geplant werd in 1980 ter gelegenheid van de 150ste verjaardag van België.

N° 7 is een oude boerderij in zand- en kalksteen uit de 19de eeuw. Het hoofdgebouw stond op de rechterkant en de stal, die de datum 1856 draagt, op de linkerkant. De puntgevel bestaat uit vakwerk en baksteen. Heden biedt het gebouw onderdak aan de **'Haras du Bonny'**, een kwekerij voor dressuurpaarden, pony club en pension voor paarden.

04 DRAAI AAN HET VOLGENDE KRUISPUNT RECHTSAF IN DE RUE INZEHAMBAY.

Een beetje geschiedenis : de 1ste vermelding van het bestaan van het dorp dateert van 1189. In een pauselijke bul bevestigt Lucius III dat de villa de Bandres afhangt van de abdij van Saint-Hubert. In de 17de eeuw werd het woud verdeeld tussen de Abdij van Saint-Hubert en het Graafschap van La Roche. In 1741 schonk de abdij een deel van het woud dat ze bezat aan de inwoners van Bande. De bevolking gebruikte de rijkdommen van het woud en kende zo een betere welvaart. Men mag dan ook zeggen dat in de 19de en 20ste eeuw de gemeente Bande rijk was want de belastingshoofing was zeer

laag en bovendien waren het water en het ophalen van het huisvuil gratis. Deze voordelen werden geschrapt in 1977...

05 AAN DE VOLGENDE KRUISING
OFWEL NEEMT U RECHTSAF EN
 AAN HET VOLGENDE KRUISPUNT (KRUIS)
 NOGMAALS RECHTSAF TOT AAN DE WIJK
 QUARTIER DU BONNY,
OFWEL VERLENGT U UW WANDELING MET
 2,4 km OP ONTDEKKING VAN DE PLAATS
 AU ZÉRO EN DE HERDENKINGSSTEEN
 VAN CHATEAUBRIAND, MET BOVENDIEN
 PRACHTIGE PANORAMA'S OVER DE VALLEI.

De plaats '**Au Zéro**' is de herinnering van een klein stadje dat heden verdwenen is en dat zich langs de vroegere heirweg bevond. Het gehucht zou 3 herbergen geteld hebben die dienden als afloplaats voor de postkoetsen. Keizerin Marie-Thérèse van Oostenrijk zou hier een halte gemaakt hebben, evenals de schrijver Chateaubriand die de plaats vermeld in zijn 'Mémoires d'Outre-Tombe'. Een kleine anekdote: Chateaubriand, die deel uitmaakte van de legers die voor een terugkeer van de koning van Frankrijk waren, werd gekwetst in 1792 tijdens de slag van Argonne, in het noordoosten van Frankrijk, en wou Engeland te voet bereiken via de Ardennen. Zo kwam hij ziek en uitgeput toe in de 'Zéro' waar hij verzorgd werd. Een gedenksteen werd in 1948 ter zijn herinnering ingehuldigd door de ambassadeur van Frankrijk.

Waarom en wanneer zijn de woningen van deze wijk verdwenen? Rond 1826 wou Willem van Oranje, koning der Nederlanden en vorst van onze streken sinds 1815, de verbinding tussen Brussel en Luxemburg verbeteren. De ingenieurs verkozen eerder een nieuwe baan aan te leggen in de vallei van de Wamme dan de bestaande weg langs de Zéro te moderniseren. Het verkeer verplaatste zich dus naar de vallei van de Wamme en de Zéro verdween.

Indien u kiest om de wandeling te verlengen, volg dan rechtdoor in plaats van rechtsaf te draaien.

Een beetje hoger op uw linkerkant ziet u de aanwezigheid van een vroegere exploitatie van de **bron 'Pouhon de Bande'**.

Draai aan het kruispunt in T, bovenaan de helling, rechtsaf.

U wandelt voorbij de **herdenkingssteen van Chateaubriand** op de plaats 'Au Zéro'.

Neem aan de volgende kruising rechtsaf en volg de hoofdbaan tot aan het kruispunt in Y (kruis), waar u linksaf draait tot aan de wijk Quartier du Bonny.

06 DRAAI AAN DE KRUISING MET DE HOOFDBAAN, RUE BONNY, LINKSAF. GA EEN BEETJE HOGER, AAN HET KRUISPUNT IN Y, OP UW RECHTERKANT VOORT, RUE SAUSET. DRAAI AAN HET KRUISPUNT IN T BOVENAAN DE HELLING RECHTSAF.

Bij het dalen naar het dorp heeft u een prachtig **panorama over het Ardense massief**.

Bande is een Ardens dorp dat gebouwd werd op een rotsachtige schiststrook die uitsteekt over de Bonnier, een kleine zijrivier van de Wamme. Dankzij deze kleine waterloop kon het dorp zich ontwikkelen door de nodige energie te

leveren aan de ovens, zagerijen, molens en steengroeven die zich langs de oevers vestigden vanaf de 16de eeuw.

07 VOLG DE ASFALTWEG TOT AAN HET KRUISPUNT IN T EN DRAAI DAARNA RECHTSAF NAAR HET DORP, RUE DE HAUTE TAHÉE. DRAAI AAN HET VOLGENDE KRUISPUNT RECHTSAF.

Aan de kruising met de Grand'Rue (op het voorgebergte aan de andere kant van de baan), bevindt zich een **kapel** die toegewijd is aan **Onze Lieve Vrouw van Salette**, verzoener van de zondaars. Een laan met lindebomen voert u naar dit gebouwtje in neoklassieke stijl uit de 19de eeuw. Volgens de legende werd deze kapel gebouwd op de plaats waar vroeger een kasteel stond dat onderdak gaf aan bandieten die reizigers en inwoners van de streek plunderden. De kleine kapel iets lager dateert van 1852.

08 DRAAI RECHTSAF IN DE GRAND'RUE EN WANDEL TOT AAN DE KERK.

In deze straat ziet u meerdere **oude boerderijen**.

Het dorp Bande is jammer genoeg gekend omwille van het bloedbad dat hier plaatsvond op kerstavond 1944. Die avond werden 34 jongelui van het dorp op lafhartige wijze door de Duitsers vermoord in een bouwvallig huis langs de N4. Slechts één jongeman, Léon Praille, kon aan deze slachtpartij ontsnappen. Een **memorial** werd opgericht ter nagedachtenis van deze slachtoffers op de plaats van de slachtpartij (aan de ingang van het dorp, langs de N4).

Een **monument** ter ere van de slachtoffers van de Tweede Wereldoorlog werd eveneens opgericht in het hart van het dorp (iets verder dan de kerk op de rechterkant).

E46

5,2 km

BOIS DE GRUNE

Chemin du Bois de Grune

Rue du Centre

Rue Au delà de Fran

Lindebomenlaan

Grune

KASTEEL VAN GRUNE

Rue du Centre

Rue Roly

Ry d'Oeure

GOED IDEE

Rue Cocraitmont

Rue du Centre

Rue Cocraitmont

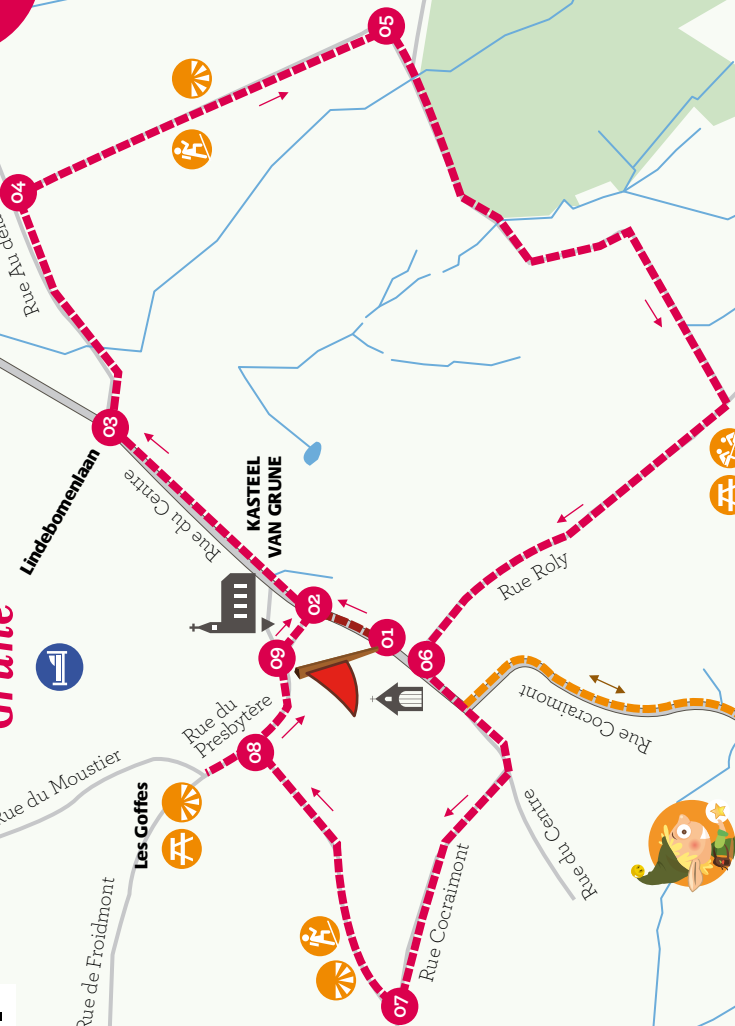
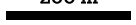
Rue du Moustier

Les Goffes

Rue du Presbytere

Rue de Froidmont

200 m

Grune

DE WANDELING VERTREKT AAN DE ZAAL SAINT-PIERRE, RUE DU CENTRE (NAAST DE SCHOOL).

In de loop van 2011 zal u langs deze wandeling eveneens oude en vergrootte foto's met commentaar over het leven van het dorp tussen 1900 en 1930 kunnen bewonderen. Het boekje '**Grune pittoresque**' dat al deze foto's toont zal eveneens beschikbaar zijn in het Maison du Tourisme du Pays de Marche & Nassogne en in het gemeentelijk VVV kantoor van Nassogne.

01 LAAT DE ZAAL ACHTER U EN VOLG DE RUE DU CENTRE OP UW LINKERKANT (NAAR DE KERK).

Vertrek

Zaal Saint-Pierre

- Rue du Centre
6952 Grune

GPS coörd.

50°9'18.05"N 5°22'53.01"O
50.15501 N 5.38139 O

Afstand

Moelijkheidsniveau
gemakkelijk

Het huis tegenover de school, dat in 1918 verbouwd werd, was gedurende een lange tijd het 'winkel-café' van het dorp. Grune beschikte vanaf 1900 over een halte van de streektram, die Marche met Martelange verbond en in deze periode telde het dorp vier kruidenierswinkels en twee herbergen (familiepensions). Het telde meer dan 600 inwoners... heden nog iets meer dan 330 inwoners en geen enkele winkel meer.

Meerdere huizen van het dorp hebben nog de grote schuurdeur langs dewelke vroeger de wagens met het hooi werden binnengebracht. Ze hebben ook nog het kleine gebouwtje langs de baan, verwijderd van de woning, die als varkensstal diende.

De **oude gebouwen** dateren grotendeels uit de 19de en begin 20ste eeuw en werden gebouwd in zandsteen (afkomstig uit de steengroeve die zich in het woud van Grune bevondt) of vakwerk en leem, of baksteen (afkomstig uit de steenbakkerij van Harsin). De baksteen werd in die tijd beschouwd als een nobel materiaal (sommige voorgevels zijn in baksteen terwijl de achterkant en puntgevels in landsteen zijn...).

02 WANDEL AAN HET KRUISEPUNT DICHTBIJ DE KERK RECHTDOOR NAAR DE BUSHALTE.

Op uw rechterkant ziet u het **kasteel van Grune** (privaat eigendom). De geschiedenis van het dorp is nauw verbonden met die van het kasteel, dat de zetel was van een heerlijkheid die afhing van het graafschap van La Roche. Henri de Wellin,

heer van Grune, Crupet en Masbourg vermeldt dit kasteel al in een acte van 1290.

Het kasteel was omringd door grachten tot in het begin van de 19de eeuw. Het geheel vormt een vierhoek die bestaat uit een adellijke woning en een boerderij in ruïnes. De woning werd gebouwd in 1613 door Gilles de Mozet, heer van Grune. In 1851 werd ze verbouwd door Th. Pety de Thozée en daarna een tweede keer door de graaf Maurice de Ramaix in 1894 (dit evenement wordt herinnerd door een verzegelde steen met blaozen en leuze).

De boerdeij dateert uit het begin van de 18de eeuw. Op de ingangspoort bevindt zich het blaozen van de familie Mozet-Waha. Het kasteel onderging veel schade tijdens de Tweede Wereldoorlog en werd bijna volledig verbrand. Slechts één gedeelte werd gerestaureerd in 1946. Het is geklasseerd sinds 28 augustus 1947 en is heden bewoond door de familie de Ramaix.

03 DRAAI AAN DE KRUISING BENEDEN HET KASTEEL RECHTSAF IN DE RUE AU DELÀ DE L'EAU.

Hier ziet u op uw linkerkant een **lindebomenlaan** (privaat eigendom). Deze laan werd als opmerkelijk oord geklasseerd. Ze is meer dan 1000 m lang en telt 318 lindebomen die rond 1900 werden geplant.

04 GA VERDER EN NEEM DE STENEN WEG LICHTJES OMHOOG OP UW RECHTERKANT.

Hier geniet u van een zeer **mooi panorama** over het dorp Bande en de kerk (in Bande kunt u een andere ontdekkingswandeling doen...).

05 NEEM OP HET EINDE VAN DE WEG RECHTSAF (ASFALTWEG). GA TOT AAN HET KRUISPUNT IN T, AAN DE INGANG VAN HET DORP, EN DRAAI RECHTSAF IN DE RUE ROLY.

De **wijk Roly** is de voornaamste uitbreiding van het dorp en de Rue Roly brengt u tot aan het bos van Grune. De huizen dateren grotendeels uit het midden van de 19de eeuw en staan op asymmetrische wijze met de voorgevels ofwel parallel, ofwel loodrecht tegenover de straat, wat voor een bijzonder karakter zorgt. De meeste huizen hebben een woning, een stal en een schuur en meestal een hooizolder of oven.

Bekijk in het bijzonder het geheel van drie huizen n° 13-15, een vroegere boerderij van 1818, het huis Les Buis, n° 9, belangrijk huis van 1885, en de indrukwekkende boerderij n° 8 die gebouwd werd in zandsteen in 1811.

Bekijk ook de laatste waterpomp die water verschaftte aan de bevolking en die dateert van 1930 (voor het ovenhuis n° 8).

06 DRAAI AAN HET KRUISPUNT IN T MET DE RUE DU CENTRE LINKSAF EN NEEM AAN DE VOLGENDE KRUISING (BOCHT) RECHTSAF, RUE COCRAIMONT.

GOED IDEE

Het **natuureservaat Ry d'Oeure**, de picknickplaats en het didactische parcours, gelegen op 600 m van de plaats waar u nu bent (aan de voet van de helling, bij het verlaten van het dorp), zijn een halte waard. Indien u er naar toe wenst te gaan, moet u, in plaats van rechtdoor te gaan, de bocht nemen en de richting van Nassogne volgen. De wijk waar u doorwandelt heet 'Laveu' (van lavoir : wasplaats) en herinnert de aanwezigheid van een vroegere publieke wasplaats langs de Ry d' Oeure, waar zich nu de picknickplaats bevindt. De grote stenen bakken van de wasplaats staan heden in Nassogne, op de plaats 'La Pépinette'.

07 VOLG DE ASFALTWEG EN NEEM VERVOLGENS DE EERSTE STENEN WEG OP UW RECHTERKANT (KRUISSING MET HAARSPELDBOCHT).

Op uw linkerkant ziet u een mooi panorama over de vallei van de Wassoie. Het dorp Grune ligt tegen het woud van Saint-Hubert en domineert ook de **valleien van de Wamme en de Hédrée**.

08 NEEM AAN DE KRUISSING IN T MET DE RUE DU PRESBYTÈRE LINKSAF.

Een kleine omweg van 100 m brengt u tot aan het **uitzichtpunt 'Les Goffes'**. Vanop deze plaats heeft u een zicht over de villa Godefroid in het noorden, het kasteel van Chefneufays in het noordoosten, het dorp Bande en de kerktoren van Roy in het oosten.

Verder in de Rue du Moustier en tegenover de villa Godfroid bevindt zich de molen van Grune die van 1786 dateert.

09 KEER TERUG EN DAAL DE RUE DU PRESBYTÈRE AF.

N° 11 is een oude school die uitsluitend voor meisjes bestemd was. Ze werd opgericht in 1890 door burgemeester Maurice de Ramaix en werd bestuurd door de zusters van de Voorzienigheid tot in 1934. Ze telde ongeveer 60 leerlingen tot in 1968. De huidige school (vertrek van de wandeling) was vroeger de gemeenteschool voor jongens die opgericht werd in 1880 door burgemeester Jules Pety de Thozée.

De kerk Saint-Pierre dateert van 1839 en is gebouwd in zandsteen en blauwe steen. Ze kreeg een nieuw koor en een neoromaanse toren in 1908 van de graaf de Ramaix. Binnen worden o.a. retabels uit de 17de en 18de eeuw bewaard, evenals een schilderij op hout uit de 16de eeuw die de Maagd voorstelt. Tegenover de kerk, aan n° 3, ziet u een oude boerderij in vakwerk en baksteen, volledig bedekt met pleisterlaag, uitgezonderd de rechtse puntgevel.

DRAAI NA DE KERK RECHTSAF TOT AAN DE ZAAL SAINT-PIERRE.

of **4,2**
9
km

Chemin Sur le Foy

Chemin de Roy

Chemin de Roy

Chemin de la Mouchonnrière

Rue du Châtafour

Route d'Ambly

Rue de Hasrin

Rue du Ford des Larvs

Rue de la Pree

Ambly

HAFLINGER
PAARDENKWEKERIJ

GOED IDEE

GOED IDEE

200 m

Ambly

ROCHEFORT

MARCHE

NASSOGNE

Ambly

63

01 DE WANDELING VERTREKT AAN DE KERK SAINT-JEAN-BAPTISTE.

Deze kerk werd gebouwd tussen 1854 en 1855 in neoklassieke stijl. Het centrale altaar heeft een tabernakel en een doek uit de 2de helft van de 18de eeuw dat de onthoofding van Johannes de Doper voorstelt.

Ambly ligt op de rand van de Ardennen en de Famenne en biedt prachtige **panorama's** dankzij het heuvelachtige reliëf. Dit kleine charmante dorpje telt ongeveer 400 inwoners en talrijke, zeer goed gerestaureerde, **boerderijen in landsteen** uit het begin van de 19de eeuw, evenals enkele huizen met vakwerkmuren.

Ambly was lang een gespreksonderwerp tussen de hertog van Luxemburg en de prins-bisschop van Luik. Het dorp bleef nochtans 'domein' van het graafschap van Rochefort (en dus van Namen) tot in 1976, jaar van de fusie der gemeenten.

Vertrek

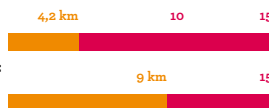
Kerk

- Rue Principale
6953 Ambly

GPS coörd.

50°8'30.77" N 5°18'47.01" O
50.14188 N 5.31306 O

Afstand

Moelijkheidsniveau
gemakkelijk

Een '**Mousty**' (kapel of oratorium) uit de 7de eeuw, op de plaats Javingle (te ontdekken tijdens de bewegwijzerde wandeling met dezelfde naam – 8,8 km), is het oudste erfgoed van het dorp.

02 VOLG DE RUE PRINCIPALE OVER EEN PAAR METER EN NEEM DE 1STE STRAAT LINKS, RUE DE LA PRÉE, OM ZO EEN KLEINE MAAR **ZEER MOOIE WIJK** TE ONTDEKKEN.

Het 1ste huis rechts, n° 2, trekt uw aandacht. De gevel van deze indrukwekkende boerderij in zand- en kalksteen dateert van 1749. De oudere inwoners noemen ze het Maison Colle (huis Colle) of Maison des bourgmestres (huis van de burgemeesters). Op het slot van de ingang deur ziet u de adelaar van Napoleon en zoals alle andere deuren van het plein is ze versierd met een deurklopper. Volgens een legende zou een pastoor zich hier verborgen hebben tijdens de Revolutie. Men herinnert zich ook aan de legendarische vervaardiging van de 'poiret' (perensiroop) en de azijn die de hele buurt 's avonds bij elkaar bracht in het ovenhuis. Dit karaktervolle huis werd verbouwd als landelijke gite.

Vroeger was er tussen het huis Maison Colle en het beekje een gebouw dat men 'la salinerie' (de zoutziederij) noemde. Men vervaardigde er salpeter dat verkocht werd in Dinant. Op 30 april 1862 veroorzaakte een brand in het gebouw de dood van een klein meisje van 10 jaar en de vernietiging van negen andere huizen.

De molen, n° 1, dateert van 1843 en was vroeger een schapenstal. De eigenaar die het gebouw overnam in 1969 versteevigde de oevers en verbouwde het tot molen.

Ga verder op het plein tot n° 5, '**La Ferme de la Prée**' waar dhr. en mevr. Collard-Rulmont producten van hun **eendenkwekerij** verkopen : foie gras, eendenfilet, pastei... (open op donderdag en vrijdag van 16u. tot 19u., zaterdag van 10u. tot 18u. en zondagmorgen op afspraak - T: 084/47.88.31).

Indien u uw wandeling wenst te verlengen met een 'natuur' parcours kan u de bewegwijzering (groen kruis) van de wandeling 'Derrière le bois' (4,4 km) volgen. Dit circuit biedt mooie panorama's over het platteland en het bos. Bij de kruising van twee wegen ziet u het kruis Demanet; op deze plaats werd een misdaad gepleegd... maar meer vertellen we niet (zie borden ter plaatse).

Onder de andere gebouwen, die allen mooi gerestaureerd zijn, is n° 7 een oude boerderij van 1845.

03 KEER TERUG, STEEK DE RUE PRINCIPALE OVER EN DRAAI LINKSAF IN DE RUE DU CIMETIÈRE.

Wandel voorbij de oude boerderij uit het midden van de 19de eeuw, gebouwd in zandsteen (behalve de voorgevel in kalksteen).

N° 2 is een vroegere pastorie die verbouwd werd als woning en die omheind is door een muurtje. Ze dateert uit de 2de helft van de 19de eeuw en ontving meerdere keren koning Albert II.

In het kerkhof ziet u de graven van 8 bemanningsleden van de Royal Air Force en de Royal Canadian Air Force, die neerstortten met hun vliegtuig tussen Ambly en Hargimont op 6 januari 1945 na een gevecht met een Duits jachtvliegtuig.

04 GA VOORBIJ DE KERK EN DAAL DE RUE PRINCIPALE AF.

Links van de kerk staat n° 25, een boerderij van 1842. De 'Compagnons Bâisseurs' verbleven in dit huis tijdens de bouw van de kerk.

N° 30 was vroeger 'Chez Flore', de kruidenierswinkel-café van het dorp waar men kwam kaarten na de misviering.

Op uw linkerkant, n° 41, ziet u de **ambachtelijke brouwerij Saint-Monon**. Ze vervaardigt amber bier (6,5% alc.), bruin bier (7,5% alc.) en honingbier (8% alc.). De huidige productie van dit familiebedrijf dat in 1996 opgericht werd, bedraagt 600 hl. U kan de verschillende soorten bier ter plaatse kopen van 9u. tot 12u. en van 13u.30 tot 18u., alle dagen (behalve zondag).

Een beetje verder op uw linkerkant ziet u de kleuterschool in Art Nouveau stijl, wat zelden was voor de streek in die tijd.

Het kleine nisje en het grafkruis, verzegeld in de muur van de voorgevel van het 1ste huis in de Rue Entre Deux Bancs die naar links gaat, duiden de plaats aan waar in 1916 een inwoner om het leven kwam door een ongeluk met een kar.

05 NEEM DE RUE DU CHAFFOUR, LINKS VAN HET MONUMENT.

Op het einde van de straat ziet u op uw linkerkant een zeer mooi huis in blauwe steen. Tijdens de Tweede Wereldoorlog werd het bezet door de Duitsers die er hun hoofdkwartier van maakten.

06 DRAAI AAN DE VOLGENDE KRUISING RECHTSAF, RUE DE HARSIN.

Er stromen **drie beken** door Ambly : de Ri de Fosse die het dorp omringd, de Ri de Warlet en de Pépinette. De Ri de Warlet ontspringt op de plaats Inzès Fochales, gooit zich verder in de Pépinette en vormt zo de Ri de Bonêfosse.

Op het einde van het dorp, nog steeds in de Rue de Harsin, bevindt zich een **paardenkwekerij** van het ras **Haflinger**. Naast het bezoek aan de kwekerij stellen dhr. en mevr. Lepage u op reservering eveneens een **rondtocht voor met paardenspan** doorheen het platteland en het bos (T : 084/21.42.20).

07 NEEM DE 2DE STRAAT LINKS, RUE DE ROVY, EN GA VERDER RECHTDOOR TOT AAN EEN KRUISING MET EEN STENEN WEG WAAR U LINKSAF NEEMT.

De inwoners van Ambly worden ook 'les Boucs' (de bokken) genoemd. Deze bijnaam komt van de geschiedenis van de herder Winant... Op een dag waren zijn dieren aan het grazen langs de Lhomme. Een onweer verplichtte hem zijn dieren op stal te zetten. Het enige dat kon dienen als brug was een dikke eik. De dieren hadden het te moeilijk om de rivier over te steken en Winant sloeg ze met een lange stok. Meerdere dieren vielen in het water en werden meegesleept door de stroom. De bokken scheidden zich van de kudde en weigerden de 'brug' over te steken... en na een lange omweg geraakten ze terug in Ambly.

08 DRAAI OP HET EINDE VAN DE WEG LINKSAF IN DE CHEMIN DE MOUCHONNIÈRE (OPGELET, DRUKKE BAAN) TOT IN HET DORP.

Langs deze baan ziet u meerdere huizen uit de 19de eeuw.

09 NEEM AAN HET VOLGENDE KRUISPUNT RECHTSAF DE RUE D'HARSIN, EN DAARNA DE 1STE LINKS, RUE PRINCIPALE, TOT AAN DE KERK.

**Maison du Tourisme du Pays
de Marche & Nassogne
Royal Syndicat d'Initiative
de Marche-en-Famenne**

Place de l'Etang, 15
6900 Marche-en-Famenne
T +32(0)84/34.53.27
infotourisme@marche.be
www.maisontourisme.nassogne.marche.be

Open van maandag tot vrijdag van 8u.30 tot 17u.30.
Weekends en feestdagen van 9u.30 tot 17u.
Gesloten op 01/01, 01/11 en 25/12.

**Office Communal du Tourisme
de l'Entité de Nassogne**

Rue de Lahaut • 6950 Nassogne
T +32(0)84/22.15.58
tourisme.nassogne@skynet.be

Open van dinsdag tot vrijdag van 10u. tot 12u.
en van 13u. tot 16u., zaterdag van 9u. tot 12u.
en van 13u. tot 16u.
Gesloten op zondag en maandag.
In juli en augustus, open alle dagen
van 10u. tot 12u. en van 13u. tot 16u.

**Maison du Tourisme
du Val de Lesse**

Rue de Behogne, 5
5580 Rochefort
T +32(0)84/34.51.72
info@valdelesse.be
www.valdelesse.be

Open van maandag tot vrijdag van 8u. tot 17u.
(18u. in juli en augustus).
Weekends van 9u.30 tot 17u. (mei tot oktober)
en van 10u. tot 16u. (november tot april).
Gesloten op 01/01, 02/01 en 25/12.

Toeristische informatiekantoren

Syndicat d'Initiative de Rochefort
Rue de Behogne, 5 • 5580 Rochefort
T +32(0)84/21.25.37
infos@rochefort-tourisme.be

Open van maandag tot vrijdag van 8u. tot 17u.
(18u. in juli en augustus).
Weekends van 9u.30 tot 17u. (mei tot oktober)
en van 10u. tot 16u. (november tot april).
Gesloten op 01/01, 02/01 en 25/12.

**Office Royal du Tourisme
de Han-sur-Lesse**

Place Théo Lannoy • 5580 Han-sur-Lesse
T +32(0)84/37.75.96
han.tourisme@skynet.be

Open van maandag tot zondag van 10u. tot 16u.
(januari, februari, november, december),
van 10u. tot 16u. (maart), van 9u.30 tot 16u.30 (april),
van 9u.30 tot 17u. (mei, juni, september, oktober)
en van 9u.30 tot 17u.30 (juli en augustus).

Wandelkaarten & andere roadbooks

**Wandelkaart
van de gemeente Rochefort**
Topografische kaart 1/25.000

30 bewegwijzerde wandelingen
7,50 €

**Wandelkaart
van de stad Rochefort**
Topografische kaart 1/10.000

7 bewegwijzerde wandelingen
4,00 €

Wandelkaart van Han-sur-Lesse
Topografische kaart 1/10.000

7 bewegwijzerde wandelingen
4,00 €

**Wandelkaart van de
gemeente Marche-en-Famenne**
Topografische kaart 1/25.000

20 bewegwijzerde wandelingen
7,50 €

**Wandeling in het hart van
Marche-en-Famenne**
Boekje met uitleg

wandelcircuit van +/- 5 km
2,00 €

Wandeling in het hart van Waha
Boekje met uitleg

wandelcircuit van +/- 7 km
2,00 €

**Wandelkaart
van de gemeente Nassogne**
Topografische kaart 1/25.000

23 bewegwijzerde wandelingen
7,00 €

Nassogne, streekdorp
Boekje met uitleg

Wandelcircuit van +/- 7 km.
2,00 €

CHEVETOGNE

- **Provinciaal domein**
Uitgestrekt domein van 550 ha met speelpleinen, thematische tuinen, vijvers, een openluchtzwembad, een minigolf, bewegwijzerde wandelingen en het Nature Extraordinary Museum.

HAN-SUR-LESSE

- **Domein van de grotten van Han**
Grot, wildpark, Speleogame...
Een honderdjarige tram voert u tot aan de ingang van de grot van Han. Vervolgens ontdekt u via een parcours met gids de prachtige concreties : 3 sterren in de bekende Michelin gids ! Via een safaribus ontdekt u een natuurgebied van ongeveer 220 ha met diersoorten die in onze streek leefden : beren, lynxen, wolven, hertachtigen, everzwijnen...
- **Huis van het Landelijke Leven en Vergeten Ambachten**
De oude beroepen uit 1900 worden hier getoond aan de hand van kleine taferelen uit het alledaagse leven.

JEMELLE

- **Permanent Animatiecentrum van Spoor en Steen**
Dit centrum herinnert ons aan het rijke spoorwegverleden van het dorp.

LAVAUX-SAINTE-ANNE

- **Feodaal kasteel en moerassige zone**
Het mooiste kasteel van de Famenne werd volledig verbouwd. Naast het Middeleeuwse kasteel bevindt zich een moerassige zone met didactische borden.

NAVAUGLE

- **Struisvogelboerderij van Doneu**
Bezoek aan een struisvogelkwekerij.

ROCHFORT

- **Overblijfselen van het gravenkasteel**
Het kasteel dateert van de 11de eeuw en ligt op een rotsachtig voorgebergte.
- **Gallo-Romeins archeopark van Malagne**
Ontdek hier de ruïnes van één van de grootste villa's van Noord-Gallië met natuurparcours, kwekerij van vroegere rassen, archeologische experimenten...
- **Toeristisch treintje**
Ontdek de belangrijkste bezienswaardigheden van Rochefort via het toeristische treintje.
- **Grot van Lorette-Rochefort**
Duik 60 m onder de aarde.
- **Parc des Roches**
Prachtig geklasseerd park met zwembad, minigolf, speelplein, tennis...

MARCHE-EN-FAMENNE

- **De oude stad Marche en de stadsvernieuwing**
De architecturale harmonie van de stad, de straten en gebouwen die opmerkelijk gerestaureerd werden, de voetgangerszone, de schaduwrijke pleintjes, de talrijke beeldhouwwerken en fontein en zijn de getuigen van een geslaagde stadsvernieuwing...
- **Dynamische filmzaal**
Doe uw veiligheidsgordel aan en beleef samen met Elliott een onvergetelijke reis op ontdekking van de streek.
- **Museum van de Famenne**
Dit museum bevindt zich in een prachtig huis van de 18de eeuw. U reist er van Prehistorie tot Moderne Kunst. De archeologie van de Franken, de beeldhouwwerken van de Meester van Waha en de historische plaats van het Monument worden in de kijker gezet. Een ruimte wordt besteed aan de Famenne en aan Marche, aan de geologie en de geschiedenis ervan, met o.a. een prachtige maquette van Marche in 1600. De ouderwetse beroepen, en het kantwerk in het bijzonder, worden eveneens voorgesteld. Het museum bezit eveneens een mooie verzameling van Moderne en Hedendaagse Kunst.
- **Doorlopende tentoonstelling van de internationale vioolbouwschool**
Leer alles over de bouw van strijkkwartetinstrumenten en ontdek bijzondere muziekinstrumenten en werken van Gauthier Louppe.

WAHA

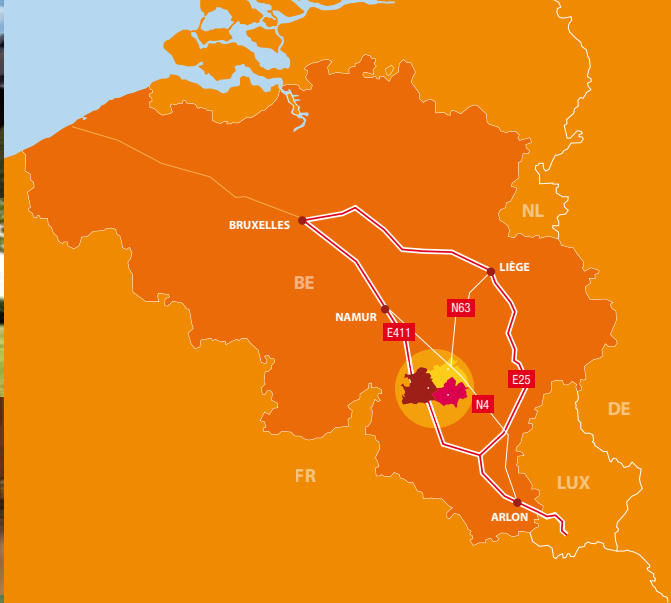
- **Kerk Saint-Etienne en kerkraden van Jean-Michel Folon**
De kerk Saint-Etienne is een opmerkelijk Romaans gebouw (1050) opgenomen als Belangrijk Erfgoed van Wallonië. Ze is omringd door een oud kerkhof met vooraan een lindeboom van meerdere honderden jaren oud, onder de welke een monnik Blanc Cure in stilte bidt. Het rijke erfgoed van de kerk (herdenkingssteen, doopvonten uit de 16de eeuw, reliëf uit de 13de eeuw, werken van de geheimzinnige meester van Waha...) wordt verrijkt door het prachtige kleurenspeel van de kerkraden die verwezenlijkt werden door Jean-Michel Folon.

NASSOGNE

- **Uitkijplaatsen in het bos**
Zien zonder gezien te worden, zonder te storen en zich in het landschap smelten...dit kan dankzij drie infrastructures die goed in het landschap passen en die u specifieke onderwerpen aanbieden: de vogels en de vijver van Bilaude, de fauna en de venen van Prieuse en het landschap van Huttes.

EN VERGEET NIET

- De talrijke evenementen (Lachfestival, Markt 1900, themawandelingen...).
- De gastronomische lekkernijen : trappist van Rochefort, Blonde van Han, Saint-Monon, kaas van Rochefort, Baisers de Marche... en andere streek- en boerderijproducten.
- De talrijke andere karaktervolle dorpen...

ROCHEFORT MARCHE-EN-FAMENNE NASSOGNE

MAISON DU TOURISME DU VAL DE LESSE

Rue de Behogne, 5
5580 Rochefort
T +32(0)84/34.51.72
F +32(0)84/36.79.30
info@valdelesse.be
www.valdelesse.be

MAISON DU TOURISME DE MARCHE & NASSOGNE

Place de l'Etang, 15
6900 Marche en Famenne
T +32(0)84/34.53.27
F +32(0)84/34.53.28
infotourisme@marche.be
www.maisontourisme.nassogne.marche.be

«Deze actie maakt deel uit van het LEADER-initiatief, dat gefinancierd wordt door de Europese Unie en Wallonië, met de steun van de gemeenten Rochefort, Marche-en-Famenne en Nassogne.»

Europees Landbouwfonds voor Plattelandsontwikkeling : Europa investeert in de plattelandsontwikkeling.
Met de steun van het Commissariaat Generaal voor Toerisme (www.tourismewallonie.be • www.opt.be)

